

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

รูปแบบทางเลือกในการบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม)
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
บ้านรัตนบาต หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง
จังหวัดนราธิวาส

โดย อับดุลคอวี เจ๊ะโอ๊ะ และคณะ

เมษายน 2554

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์

รูปแบบทางเลือกในการบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม)
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
บ้านרותันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง
จังหวัดนราธิวาส

1. นายอับดุลคอดี เจ๊ะโอ๊ะ	ผู้ช่วยหัวหน้า ศวชต.มจร.	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นางวรรณ ศิริรักษาหนท์	ประธานกลุ่มสตรีหม้าย	ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการวิจัย
3. นางรุสนาห์ มหามะ	เลขาและการเงินกลุ่มสตรีหม้าย	เลขาและการเงินการบัญชี
4. นางราห์ บอโรเฮง	ฝ่ายประชาสัมพันธ์กลุ่มสตรีหม้าย	ฝ่ายประสานงาน
5. นางคันสนีย์ มะรีเปิน	ฝ่ายการผลิตกลุ่มสตรีหม้าย	ฝ่ายประเมินผล
6. นางรอมือลัส เวะโซ๊ะ	ฝ่ายการผลิตกลุ่มสตรีหม้าย	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สรุปย่อสำหรับผู้บริหาร

โครงการ “รูปแบบทางเลือกในการบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจาก พระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอดันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อถอดบทเรียน ประสบการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อศึกษาทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และ 3) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และฟื้นฟูการทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

กระบวนการวิจัย ลงพื้นที่จัดเวทีชุมชน และสรุปผลถอดบทเรียนประสบการณ์ และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ ทักษะศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดเวทีประมวลข้อมูลบทเรียน ประสบการณ์ เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน นำเสนอทางเลือกทางออกต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู)

ผลการวิจัย พบว่า บทเรียนการบริหารจัดการกลุ่มฯ ที่ผ่านมาขาดการวางโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน ไม่มีการรวบรวมข้อมูลเป็นรายงาน ขาดการวางระบบที่ชัดเจนของการทำงานกลุ่มฯ นอกจากนี้แล้วบางคนก็ไปทำงานข้างนอกเพื่อหารายได้ที่ดีกว่า เนื่องจากค่าใช้จ่ายประจำวันกับรายได้ไม่พอ จนทำให้การร่วมกันยิ่งลำบากมากขึ้น เพราะว่าการรวมสมาชิกจะเป็นลักษณะเฉพาะกิจ (มารวมตัวก็ต่อเมื่อมีรายการสั่งทำสินค้ามาเท่านั้น) ส่งผลให้การรวมตัวในประชุมหารือในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคไม่ได้ต่อเนื่องเท่าที่ควร

หลังจากมีกลุ่มฯ ได้มีโอกาสทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มฯ จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งพอประมวลได้ ดังนี้

ปี 2549 ได้รับการอบรมการตัดเย็บเสื้อผ้าโดยบริษัทสยามแฮนด์ สีนคำตราสัญลักษณ์ “แดงโม” สนับสนุนโดย พล.ท.องค์กร ทองประสม ผอ.กอ.สสส.จชต.มท. 4 และพลตรีพิเชษฐ์ วิสัยจร รองผอ.กอ.สสส.จชต. รอง มท.4 และปี 2550 ได้เข้าอบรมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในโครงการ (ถุงผ้าพระราชทาน)

ผลของการจัดอบรมครั้งนั้น ทำให้สตรีหม้ายได้เรียนรู้ระบบการทำงานของโรงงาน ระบบการบริหารจัดการ และมีทักษะการตัดเย็บเสื้อผ้างก็จริง อย่างไรก็ตามการอบรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดี แต่ทางโครงการไม่ได้ตอบสนองมาจากความต้องการของตัวบุคคลแต่อย่างใด ก็เพราะว่าบางคนไม่ถนัดในการตัดเย็บเสื้อผ้า แต่มีความถนัด ชอบ ด้านค้าขายมากกว่า เป็นต้น แต่สืบเนื่องจาก

โครงการดังกล่าวเป็นลักษณะการเกณฑ์คนเข้าร่วมอบรม และมีค่าตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ เป็นแรงจูงใจมากกว่า หลังจากการอบรมเสร็จทุกคนก็จะแยกย้ายไป ไม่มีการตกลึกของการรวมตัวกัน สุดท้ายความรู้ที่ได้เรียนมาไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

ปี 2551 ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ศวชต.มจร.) ในการสร้างแรงกระตุ้นให้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เพื่อจัดตั้งกลุ่ม และเพื่อจะได้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และจากนั้นไม่นาน ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากองค์กร The Thai Craft association, Forum Asia (FK) ภายใต้การบริหารของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เพื่อให้คำแนะนำผลิตภัณฑ์และผลักดันให้กลุ่มมีการพัฒนาด้านฝีมือ และมีการประชุมแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อขายไปยังตลาดทั้งภายในและต่างประเทศของ The Thai Craft association, Forum Asia

ผลจากการสนับสนุนขององค์กร The Thai Craft association, Forum Asia ดังกล่าว ทางกลุ่มฯ มีความรู้สึกว่าการจะได้ขายของนั้นมีความยากลำบาก ก็เพราะว่าผลิตภัณฑ์สินค้าที่จะได้วางขายตลาดของ The Thai Craft association, Forum Asia จะต้องมีความมาตรฐานสูงมาก ในขณะที่กลุ่มฯ กำลังพัฒนาฝีมือ ได้รับการชี้แนะจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นอย่างดี หลังจากกลุ่มฯ กลับจากการประชุมแลกเปลี่ยนก็ได้ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตามที่เจ้าหน้าที่ได้ให้คำแนะนำ เมื่อทางกลุ่มฯ ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ได้จัดส่งผลิตภัณฑ์ไปยังองค์กรดังกล่าว เพื่อให้ดูว่าได้มาตรฐานตามที่เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำไว้ข้างต้นหรือไม่ แต่กลับมีเจ้าหน้าที่ท่านอื่นมาให้คำแนะนำใหม่ จนทำให้มีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งมาก ส่งผลให้กลุ่มต้องเสียเงินทุนและเสียเวลาอย่างมาก ก็เพราะว่าสินค้าของกลุ่มฯ ที่ผลิตได้นั้น ไม่มีที่ท่าว่าจะได้วางขายสักที จนทำให้กลุ่มเกิดความท้อแท้ ก็เพราะว่าเงินทุนต้องจมกับการพัฒนาฝีมือตามที่เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ขณะที่ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตได้กลับไม่มีตลาดที่ชัดเจนแน่นอน จนทำให้กลุ่มหันมาดูแลสุขภาพของตนเอง และปรับผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่นิยมมาใช้ และมีช่องทางที่ดีกว่า เช่น พวงกุญแจ กระเป๋าใส่ดินสอหรือแว่นตา กระเป๋าสตาร์ค กระเป๋าใส่เอกสารสำหรับการประชุม เสื้อผ้า กางเกง เป็นต้น

ปี 2552 ได้รับสนับสนุนขององค์กร The Thai Craft association, Forum Asia ดำเนินงานปฏิบัติงานส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มผู้ผลิตภาคใต้ เมื่อวันที่ 7-13 พฤษภาคม พ.ศ.2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิต สามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้เข้าร่วมงานแสดงสินค้ากับทางสมาคมไทยคราฟท์ เพื่อให้เป็นโอกาสช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ปัญหา/อุปสรรคของกลุ่ม เนื่องจากลักษณะการบริหารกลุ่มไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพ แต่รูปแบบการกระจายงานไปยังสมาชิกตามบ้านพักในเขตบริเวณเดียวกัน โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้จัดหางาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานจากหน่วยราชการที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นจึงถือได้ว่ากลุ่มขอแม เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางด้านการตลาดอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ด้วยศักยภาพของผู้นำที่มีคุณสมบัติพร้อมต่อการดำเนินงานกลุ่ม แต่ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ คือ ความต่อเนื่องต่อการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่หลังจากการได้รับการ

ฝึกอบรม เนื่องจากการผลิตเป็นการผลิตตามบ้านไม่ได้มีการรวมกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มจะกลับไปฝึกพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นไปได้อ่อนช้อยยากต่อการดูแลจากผู้ในกลุ่ม ถึงแม้ผู้ในกลุ่มจะมีความกระตือรือร้นและมีความพยายามสูงมากในการหาช่องทางในการให้ความร่วมมือ แต่สมาชิกกลับมีส่วนร่วมน้อยมาก จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ซึ่งค่อนข้างใช้เวลาในการที่จะให้สมาชิกยอมรับและผลิตได้

ช่วงเริ่มต้นของการตั้งกลุ่ม ไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพแต่อย่างใด แต่จะเป็นรูปแบบการกระจายงานไปยังสมาชิกตามบ้านพักในเขตบริเวณเดียวกัน ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ต่อมาเมื่อสมาชิกมีงานทำอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดเล็งเห็นความสำคัญของการรวมตัวกันและง่ายต่อการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ เช่น ในการอบรม สนับสนุนงบประมาณ เป็นต้นจึงทำให้สมาชิกมีการร่วมตัวอย่างจริงจัง

การพัฒนาทักษะฝีมือของกลุ่มสมาชิก เนื่องจากสมาชิกบางท่านมีฝีมือในการตัดเย็บไม่ดีนักและความต่อเนื่องหลังจากการได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากการผลิตเป็นการผลิตตามบ้าน ไม่ได้มีการรวมกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มจะกลับไปฝึกพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นไปได้อ่อนช้อยยากต่อการดูแลจากประธานกลุ่มกลุ่ม

หลังจากกลุ่มรู้ถึงปัญหาและข้อจำกัดของแต่ละคน จึงมีการแบ่งเวลาตามความสะดวกของ แต่ละคน จะเรียกว่า “ทำงานไม่ฝืนตัวเอง” แต่จะต้องมาทำ ณ ที่ทำงานกลุ่ม เพื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้ และง่ายต่อการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากประธานกลุ่ม (quality control: QC) ซึ่งมีการทำงานอย่างเข้มข้น จนทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดี ได้รับการยอมรับจากผู้ซื้อ

อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มมีลักษณะมีประธานกลุ่มมีเข้มแข็ง แต่ในขณะเดียวกันจะมีจุดอ่อนพร้อมๆ กัน กล่าวคือ เมื่อประธานกลุ่มไม่อยู่ หรือไม่สบาย ติดประชุมต่างจังหวัด ทางสมาชิกกลุ่มก็ไม่สามารถจะดำเนินการเอง จึงเป็นสาเหตุทางกลุ่มมีความอ่อนแอในอนาคตได้

เมื่อสมาชิกกลุ่มได้ทราบข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประธานกลุ่มได้เห็นความสำคัญของตำแหน่งรองประธานกลุ่มขึ้น (ตามแผนผังข้างล่างต่อไป) และมีการผลักดันให้สมาชิกเรียนรู้หรือออกงานตามบูธ และแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยเฉพาะเวทีจัดประชุมของกลุ่มอาชีพ ซึ่งจะมีความต่างกันที่ผ่านมา ซึ่งมีลักษณะประธานกลุ่มเป็นผู้จัดหางาน ตามศักยภาพของประธานกลุ่ม

ด้านการบริหารกลุ่ม แนวทางการปัญหาลำดับแรกคือ คัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม เฉพาะผู้ที่มีความสนใจด้วยใจจริง (IKALAS HATI) และมีการจัดทำโครงสร้างบริหารกลุ่มให้มีความชัดเจน และแบ่งบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่ายขึ้น โดยมีการจัดทำบอร์ดโครงสร้างบริหารกลุ่มขึ้น ส่งผลให้กลุ่มมีแรงกระตุ้น และความสำคัญของการทำงานแบบกลุ่มดังเช่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ด้านการผลิตและการตลาด เนื่องจากสมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะในการตัดเย็บเสื้อผ้า และไม่สามารถตัดผ้าตามแบบที่กำหนด นอกจากนั้นแล้วสมาชิกกลุ่มมีความถนัดเฉพาะด้านเท่านั้น ส่วนช่วงแรกนั้นประธานกลุ่มจะคอยให้คำชี้แนะและแนะนำอย่างใกล้ชิดให้กับสมาชิก สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า (เย็บตรง) และสมาชิกภายในกลุ่มจะช่วยกันสอนและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง

ในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า ประธานกลุ่มจะให้สมาชิก ตัดเย็บแยกส่วนตามที่ตนถนัดเท่านั้น (บางครั้งประธานกลุ่มจะให้เป็นแบบตัวอย่าง) แล้วมาประกอบ เป็นชิ้นงานอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าจะเสียเวลาบางทีก็ไม่ใช่ไร นอกจากนั้น ขอความช่วยเหลือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือ แก่สมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การเย็บเสื้อผ้าในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่าง ชำนาญมากขึ้น ส่งผลให้สมาชิกมีทักษะและถนัดมากขึ้น

ทางประธานกลุ่มจะประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อเข้าร่วมและ จัดนิทรรศการออกงานตามหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มภายในตัว นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้ประสานมายังศูนย์ประสานงานฯ (ศวชต.) เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์กลุ่ม โดยผ่านเว็บไซต์ ศวชต.

ทางกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เชิญเข้าร่วมประชุม อบรม เช่น เมื่อวันที่ 10-11 กรกฎาคม พ.ศ.2552 สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย ได้เชิญทางกลุ่ม ไปศึกษาดูงาน เรื่อง การออมแก่กลุ่มผู้นำสตรีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้การออมทรัพย์ การให้กู้ และการจัดสวัสดิการ และเพื่อพัฒนา ผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการออมทรัพย์

ผลการอบรมวันดังกล่าว ทำให้กลุ่มเกิดความคิดริเริ่มในการออมทรัพย์ภายในสมาชิกกลุ่ม โดยจะหักรายได้จากที่ขายได้ขึ้นละ 1 บาท หลังจากนั้นทางกลุ่มจะซื้อของ เพื่อขายแก่สมาชิกเท่านั้น ซึ่งจะเป็นลักษณะเชิงสหกรณ์ออมฯ เล็กๆ เพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่ม นี่ถือเป็นตัวอย่างของ การขยายผลจากการเข้าร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสให้กับกลุ่ม มีการพัฒนา และเปิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาการส่งเสริมอาชีพชุมชนไม่ควรเน้นแต่เฉพาะด้านการส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อการพัฒนากลุ่มอาชีพ ปัจจัยและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาในแต่ละพื้นที่ก็จะแตกต่างกันไป หากมุ่งเน้นเฉพาะเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ งบประมาณ ที่ใช้ไปก็จะสูญเปล่าโดยไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ทั้งต่อผู้ให้และผู้รับ เนื่องจากการส่งเสริมที่ไม่ตรงกับ ปัญหา

การพัฒนาการส่งเสริมอาชีพชุมชน หน่วยงานหรือบุคลากรที่จะเข้าดำเนินการส่งเสริม ในเรื่องใดๆ และในพื้นที่ใด ก็ต้องควรคำนึงถึงปัจจัยที่จะช่วยให้การพัฒนา การส่งเสริมอาชีพชุมชน ให้สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะมีองค์ประกอบหลักๆ คือ 1) ส่งเสริม ความรู้พื้นฐานการบริหารจัดการด้านการผลิต และ 2) ส่งเสริมด้านความรู้พื้นฐานการบริหารจัดการ กลุ่มฯ

เมื่อกลุ่มอาชีพมีความรู้ความเข้าใจใน 2 ข้อนี้ แล้วจึงจะสามารถเข้าสู่การพัฒนาการผลิต ผลิตภัณฑ์ตามพื้นฐานความสามารถ โดยใช้วัตถุดิบที่เหมาะสมในพื้นที่กลุ่มผลิตหรือพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินการผลิตได้สะดวกและลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตได้ระดับหนึ่ง

จากการทำงานที่ผ่านมาทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านเยียวยา จะเน้นนักเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบเท่านั้น แต่ยังขาดมุมมองขององค์กรในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดการสนับสนุนโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น

สังเกตการณ์แต่ยังไม่ปฏิบัติการ สังเกต ดูความต้องการ อุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่แท้จริงของผู้ได้รับผลกระทบฯ ก่อน ซึ่งขั้นตอนนี้อาจใช้เวลาอยู่บ้าง การปฏิบัติต้องให้ดูสอดคล้องไปตามสภาพของสถานการณ์ของวิถีชีวิตในชุมชน การปฏิบัติต่อชุมชนต้องเป็นไปด้วยความจริงใจ ความเป็นมิตร แต่อย่าหวังในเรื่องผลของงานอย่างเดียว

สำหรับการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ยังขาดกระบวนการคัดกรองของผู้เสนอโครงการเพื่อสอบถามเรื่องรวมความต้องการที่แท้จริง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ ขาดความรู้สึกรู้สึกหรือตระหนักถึงความสำคัญของโครงการไป ซึ่งจะมีผลต่อความยั่งยืนของโครงการได้

ให้รายละเอียดความสำคัญของงานพัฒนาที่วางไว้ บอกเล่าถึงประโยชน์ที่ชุมชน หรือผู้ได้รับผลกระทบฯที่จะได้รับ สังเกตท่าทีและปฏิกิริยาของคนที่เราคิดว่าเป้าหมายในการเริ่มต้นงานพัฒนาในชุมชน หากได้รับการเห็นชอบจึงค่อยเริ่มรวบรวมสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มเป้าหมายตามแผนงานพัฒนาที่วางไว้

เริ่มปฏิบัติงานจากกลุ่มบุคคลเท่าที่มีแล้วจึงค่อยๆ พัฒนาขยายผล ผู้ปฏิบัติงานอาจวางแผนระยะเวลาในการทำงานแต่ละขั้นไว้ แต่ก็ควรปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน เพื่อไม่ให้รู้สึกกดดันตนเอง และตัวกลุ่มด้วย

ผู้ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบควรที่จะพึงระลึกไว้เสมอว่า เมื่อเริ่มตั้งกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานได้เมื่อใดก็จะเริ่มเผชิญปัญหาจากที่ใดที่หนึ่งใน 3 ข้อเบื้องต้นหรืออาจจะเกิดได้หรืออาจเกิดได้จากทั้ง 3 ด้าน ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานต้องตั้งสติในการรับมือกับปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญห ด้วยความนุ่มนวล และต้องเข้มแข็งให้ได้เพื่อไม่ให้เกิดความหวั่นไหวและสั่นคลอนในกลุ่มเป้าหมายที่กำลังดำเนินงานพัฒนา

คณะผู้วิจัย

เมษายน 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและสภาพปัญหา	1
คำถามวิจัย	4
วัตถุประสงค์	4
การดำเนินงาน	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
ทิมวิจัย	5
ที่ปรึกษา	6
พื้นที่ดำเนินการ	6
ระยะเวลา	6
บทที่ 2 บริบทชุมชน	7
สภาพทั่วไป	7
ประชากร	10
อาชีพ	10
สภาพสังคม	11
การบริการขั้นพื้นฐาน	14
ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่	17
โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริฯ	19
สวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้	20
โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ..	21
บทที่ 3 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง	22
แนวทางการถอดบทเรียนงาน/โครงการ/กิจกรรม	22
ความหมายของการถอดบทเรียน	23
รูปแบบการถอดบทเรียน	23
การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหาร	
การพัฒนา และการบริหารจัดการ	23
ความหมายของการบริหาร	23
ความหมายของการจัดการ	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)	
ตัวอย่างการถอดบทเรียนโครงการต่างๆ	24
รายงานถอดบทเรียน การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนครัวเรือน นาร่องบ้านโกสมบุญ หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัว อำเภอนิคมνάอัน จังหวัดสกลนคร	24
รายงานถอดบทเรียน กลุ่มไม้กวาดดอกหญาล้านนาบ้านป่าแดด หมู่ที่ 4 ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	25
รายงานถอดบทเรียนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสวนปอหมู่ที่ 7 ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย	26
รายงานโครงการพลังแผ่นดิน : กรณีศึกษาด้านธุรกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทำ ทราย ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท	26
รายงานการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มขอแม่ หมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	28
รายงานศึกษาวิจัยสภาพชีวิต ความต้องการและการได้รับการเยียวยา ในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ จังหวัดนราธิวาส: กรณีศึกษาในอำเภอดากไ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	29
บทที่ 4 กระบวนการวิจัย	32
พัฒนาโจทย์และข้อเสนอโครงการวิจัย	32
เตรียมความพร้อมของทีมวิจัย	34
ประชุมสรุปผลความก้าวหน้าผลการวิจัย	35
ลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียนประสบการณ์ และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการ กลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	36
สรุปผลการลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน ประสบการณ์และแนวทางแก้ปัญหา บริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	37
ทัศนศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	38
สรุปผลทัศนศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	38
จัดเวทีประมวลข้อมูลบทเรียน ประสบการณ์ เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับ กลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	39
เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน นำเสนอทางเลือกทางออกต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (รอตันบาตู)	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการวิจัย	42
บทเรียน ประสบการณ์ และแนวทางแก้ปัญหาที่ผ่านมาของกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม่) ...	42
ประสบการณ์ในการปัญหา/อุปสรรคของกลุ่ม	44
แนวทางแก้ปัญหการบริหารจัดการกลุ่ม	44
ผลการลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน	44
กระบวนการเรียนรู้และฟื้นฟูการทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม่)	49
รูปแบบการถอดบทเรียนจากการฝึกอบรม	49
แผนการฝึกอบรมจะประกอบด้วย	49
วิธีการฝึกอบรม	50
การประเมินความพร้อมในการจัดตั้งกลุ่ม	50
วิธีการทดสอบ	50
ผลจากการประเมินของผู้เข้าร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม	51
การเรียนรู้ถึงบทบาทของการปฏิบัติการ	52
ข้อเสนอแนะ	52
แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพในชุมชนของผู้ได้รับผลกระทบฯ	52
การส่งเสริมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการพาณิชย์	53
หลักการและวิธีการดำเนินงาน	53
วิธีการเข้าดำเนินงานก่อนเข้าพื้นที่	54
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก	58
ภาคผนวก 1 ภาพกิจกรรม	58
ภาคผนวก 2 ตัวอย่างข้อคำถามที่ใช้ถอดบทเรียนของกลุ่มขอแม่	61
ภาคผนวก 3 ประวัติทีมวิจัย	62

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

จากสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่าห้าปี ทำให้มีเหยื่อเคราะห์ร้ายจากเหตุความไม่สงบเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาส พบว่ามีสถิติการเกิดเหตุความไม่สงบมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นหลายครั้ง มีผู้เสียชีวิตและพิการเป็นจำนวนมาก ทำให้สูญเสียด้านทรัพยากรคน และทรัพย์สินแล้ว การสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รัก และผู้นำในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ อารมณ์และสังคมอย่างมาก ทั้งขาดความมั่นใจในความปลอดภัยของตนเองและครอบครัว ไร้นอนคอยปกป้องดูแล ขาดคนให้คำปรึกษา เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงที่ต้องต่อสู้ชีวิตคนเดียว เกิดความเครียด วิตกกังวลที่ต้องปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่ของตัวเอง ที่จะต้องแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้นทั้งเรื่องการเลี้ยงดูบุตร การหารายได้ ผู้สูญเสียและได้รับผลกระทบฯ ส่วนใหญ่ ไม่เคยทำงานหารายได้มาก่อน จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง รวดเร็ว และต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือเยียวยา แม้ภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรอิสระต่างๆ ได้เข้ามาให้การช่วยเหลือ แต่รูปแบบการให้การช่วยเหลือส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการสูญเสียที่เกิดขึ้นกับครอบครัวในด้านเศรษฐกิจ เช่น การมอบเงินช่วยเหลือเบื้องต้น แต่เป็นการช่วยเหลือเพียงครั้งคราว ซึ่งความจริงนอกจากการช่วยเหลือทางการเงินแล้ว การช่วยเหลือเยียวยาทางด้านการประกอบอาชีพ การเยียวยาจิตใจ และสังคมควมคู่ไปด้วย

ความเป็นมาของโครงการฯ เนื่องจาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยครอบครัวเจ้าหน้าที่และราษฎร ที่ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2547 ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์ ให้กรมราชองครักษ์ร่วมกับกองราชเลขาการในพระองค์ฯ เป็นผู้อำนวยการประสานงานเพื่อดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างขึ้น ณ บริเวณใกล้หมู่บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยให้จัดซื้อพื้นที่ว่างเปล่ามาทำการจัดสรรแบ่งแปลง และจัดสร้างหมู่บ้านเพื่อทำการช่วยเหลือครอบครัวราษฎรผู้ประสบเคราะห์กรรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวราษฎรที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ เพื่อสร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพรายได้และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบเป็นการตอบแทนบุญคุณผู้เสียสละชีวิตในการปกป้องพื้นแผ่นดินไทยสำหรับการดำเนินงานมีเป้าหมายคือ จัดซื้อที่ดินว่างเปล่าบริเวณ

หมู่บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ประมาณ 600 ไร่ ใช้งบประมาณ 15 ล้านบาท ทำการแบ่งแปลงจัดสร้างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 300 ไร่ จัดสร้างบ้านสำหรับช่วยเหลือครอบครัวราษฎรและเจ้าหน้าที่โดยในปี 2547-2549 มีเป้าหมาย จัดสร้างบ้านจำนวนปีละ 50 หลังคาเรือน ซึ่งงบประมาณในการดำเนินงานขั้นต้นได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานทรัพย์สำหรับจัดซื้อที่ดิน 600 ไร่ จำนวน 15 ล้านบาท และสำหรับจัดสร้างหมู่บ้าน ฯ จำนวน 5 ล้านบาท

ที่ตั้งหมู่บ้าน ทิศตะวันออกติดต่อกับภูเขาสำนัก ทิศตะวันตกติดต่อกับแม่น้ำบางนรา ทิศเหนือติดต่อกับหมู่ที่ 1 บ้านกำแพง และทิศใต้ติดต่อกับหมู่ที่ 3 บ่อกาแนะ และมีการคมนาคม อยู่ระหว่างเส้นทางอำเภอตากใบกับอำเภอเมือง มีระยะทางยาวรวม 10 กิโลเมตร

ตั้งแต่ปี 2547-2552 ที่ผ่านมามีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ กิจกรรมแรกส่งเสริมด้านอาชีพ ด้านการเกษตร เช่น พืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา และเลี้ยงสัตว์ โดยกรมชลประทานจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร อุปโภค บริโภค กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร สถานีประมงน้ำจืด จังหวัดนราธิวาส และปศุสัตว์ จังหวัดนราธิวาสในพื้นที่โครงการฯ

กิจกรรมการที่สองส่งเสริมด้านหัตถกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์เซรามิก ผ้าคลุมผม การเขียน ลายผ้าบาติก และผลิตภัณฑ์จากผ้าบาเตะ โดยในพระบรมราชูปถัมภ์ ของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนราธิวาส ญาติบาติก และศูนย์ประสานงาน วิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ศวชต.มนร.) นอกจากนี้ยังมีการอบรมการดักเย็บเสื้อผ้า โดยบริษัทสยามแฮนด์ (แดงโม) สนับสนุนโดย พล.ท.องค์กร ทองประสม ผอ.กอ.สสส.จชต.มท. 4 และพลตรีพิเชษฐ์ วิสัยจร รองผอ.กอ.สสส.จชต. รอง มท.4

กิจกรรมการที่สามด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับหมู่บ้าน เช่น การเฝ้าระวังทางจิตใจ ให้คำปรึกษาโดยโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับหมู่บ้าน (พนม.) ของผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และมหกรรมเยี่ยมครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส และ ศวชต.มนร.

ปัจจุบันผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับคัดเลือก จากหน่วยงานภาครัฐ (มาจากจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา) เข้าไปอาศัย ณ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีบ้านพักทั้งหมด 150 หลังคาเรือน ประกอบด้วยชายจำนวน 85 คน หญิงจำนวน 156 คน เด็กจำนวน 132 คน ผู้สูงอายุจำนวน 5 คน และผู้พิการจำนวน 3 คน

เมื่อทุกคนมาอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมาจากปัจจัยที่คล้ายคลึงกัน จนเกิดการร่วมตัวกันของ กลุ่มสตรีหญิงหม้าย ที่ได้รับผลกระทบฯ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตัวเองดีขึ้น และเป็นการ ช่วยเหลือในด้านการให้คำปรึกษา และเล่าความรู้สึกซึ่งกันและกัน ในยามรู้สึกท้อแท้กับชีวิต จนเป็นที่มาของการจัดตั้งชมรม ซึ่งเป็นภาษามลายู แปลว่า สวย และกลุ่มชมรมได้จัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 1 เดือนมีนาคม พ.ศ.2551 โดยมีสมาชิก 20 คน โดยมีคุณวรรณ ศรีริگانนท์ เป็นประธานกลุ่ม ด้านใน การผลิตจะเป็นกระเป๋าสีเอกสารสำหรับการประชุม กระเป๋าสตางค์ กระเป๋าใส่ดินสอและแว่นตา เสื้อ

ทั้งหมดจะใช้ผ้าบาเตะในการผลิต ซึ่งจะมีความโดดเด่นและมีความเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม และจะมีความแตกต่างจากผ้าบาติกอย่างสิ้นเชิง

ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ในปี 2549 ได้รับการอบรมการปักเย็บเสื้อผ้าโดยบริษัทสยามเอนด์ (แดงโม) สนับสนุนโดย พล.ท.องค์กร ทองประสม ผอ. กอ. สสส. จชต. มท.4 และพลตรีพิเชษฐ์ วิสัยจร รองผอ.กอ.สสส.จชต. รองมท.4 ปี 2550 ได้เข้าอบรมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในโครงการ (ถุงผ้าพระราชทาน) ปี 2551 ได้รับการสนับสนุน The Thai Craft association, Forum Asia มาให้คำแนะนำผลิตภัณฑ์ สรุปการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคของกิจกรรมในปี 2551 ส่วนศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ศวชต.มนร.) จะให้การช่วยเหลือเยียวยาด้านจิตใจเป็นหลัก และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาอุดหนุนสินค้าของกลุ่มสตรีหญิงหม้าย (ขอแม) นอกจากนี้ตลาดของกลุ่มจะเน้นการออกงาน ตามที่หน่วยราชการเชิญมา เช่น งานเสริมสร้างสุขภาพ อำเภอเคลื่อนที่ จังหวัดเคลื่อนที่ งาน OTOP งานนิทรรศการ โรงแรม กลุ่มลูกค้าที่มาซื้อส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการ

บทเรียนที่ผ่านมาของกลุ่มสตรีหญิงหม้าย (ขอแม) พบว่าการบริหารจัดการกลุ่มขาดการวางแผนโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน ไม่มีการรวบรวมข้อมูลเป็นรายงาน ขาดการวางระบบที่ชัดเจนของการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มทยอยออก ทำให้สมาชิกน้อยลง นอกจากนี้แล้วบางคนก็ไปทำงานข้างนอก เพื่อหารายได้ที่ดีกว่า เนื่องจากค่าใช้จ่ายประจำวันกับรายได้ไม่พอ ทำให้การร่วมกันยิ่งลำบากมากขึ้น เพราะว่าการรวมสมาชิกจะเป็นลักษณะเฉพาะกิจ (มารวมตัวกันก็ต่อเมื่อมี Order เท่านั้น) ส่งผลให้การรวมตัวในประชุมหารือและแก้ไขปัญหาอุปสรรคไม่ได้เท่าที่ควร ซึ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะให้ประธานกลุ่มเป็นคนแก้ไขทางออกคนเดียว

ปัจจุบัน คุณวรรณ ศิริกันนธ์ ประกอบอาชีพปลูกจางในโครงการจ้างงานเร่งด่วนของรัฐบาล งานที่รับผิดชอบมีลักษณะเป็นวิทยากรส่งเสริมด้านสร้างกลุ่ม สร้างอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ในชุมชน และยังเป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการเยียวยาจิตใจ สายใยรักแห่งครอบครัว สตรีตั้งครรภ์ และดูแลผู้พิการที่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้คุณวรรณ ศิริกันนธ์ ยังเป็นที่ปรึกษาและวิทยากรกลุ่มสตรีบ้านบาลูกา หมู่ที่ 4 ตำบลลิโก อำเภอสูไหงปาดี กลุ่มสตรีเทศบาลสุไหงโก-ลก อำเภอสูไหงโก-ลก และกลุ่มสตรีบ้านบาโง ตำบลกายูละ อำเภอแว จังหวัดนราธิวาส

จึงเป็นที่มาโครงการถอดบทเรียนและประสบการณ์ในการแก้ปัญหาและการบริหารจัดการของกลุ่มสตรีหญิงหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอมือ จังหวัดนราธิวาส เพื่อเป็นแนวทางการเลือกในการประกอบอาชีพสำหรับผู้ได้รับผลกระทบ และผู้สนใจทั่วไปอีกทางหนึ่งด้วย

คำถามวิจัย

1. กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีประสบการณ์และวิธีแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มที่ผ่านมาอย่างไร?
2. กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จะมีทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างไร?

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียน ประสบการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และฟื้นฟูการทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

การดำเนินงาน

1. เตรียมความพร้อมของทีมวิจัย บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการโครงการ
2. ประชุมสรุปผลความก้าวหน้าผลการวิจัย และหาวิธีการแก้ไขปัญห เดือนละ 1 ครั้ง
3. จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ กับกลุ่มสตรีบ้านบาลูกา หมู่ที่ 4 ตำบลลิโก อำเภอสุไหงปาดี กลุ่มสตรีเทศบาลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก กลุ่มสตรีบ้านบาโง ตำบลกายูคละ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาการมีส่วนร่วมในการถอดบทเรียน หาทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิต
4. ลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน ประสบการณ์ และแนวทางแก้ปัญหา บริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) ด้วยประเด็นคำถามต่อไปนี้
 - 4.1 ตั้งแต่ตั้งกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีบทเรียนที่ผ่านมามีอะไรบ้าง และในแต่ละบทเรียนก่อให้เกิดความรู้ในด้านใดบ้าง
 - 4.2 กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีประสบการณ์อะไรบ้าง ตั้งแต่จัดตั้งกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน ประสบการณ์เหล่านั้นสอนให้เกิดอะไรบ้าง เมื่อมีประสบการณ์แล้วนำมาปรับมาใช้อย่างไร อะไรที่ทำให้กลุ่มอยู่ได้ถึงทุกวันนี้ได้
 - 4.3 แนวทางการแก้ปัญหาของกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) ที่ผ่านมาและปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างไร ปัญหาที่มักจะมีอะไรบ้าง มีวิธีการแก้ไขอย่างไร หากเกิดปัญหาขึ้นกลุ่มมีวิธีการแก้ไขกันอย่างไร
 - 4.4 กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีโครงสร้างบริหารจัดการอย่างไร แต่ละตำแหน่งหน้าที่ทำงานเกี่ยวกับอะไรบ้าง การมีตำแหน่งหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อกลุ่มมากน้อยเพียงใด หากขาดแล้วจะมีผลต่อกลุ่มอย่างไร

5. สรุปผลการลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน ประสพการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม)

6. จัดทำรายงานความก้าวหน้า

7. ทศนศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้าน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยดังนี้

7.1 กลุ่มกะปิเยาะห์ ตำบลกะมิยอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ประเด็นที่ศึกษา คือ ประสพการณ์และวิธีแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่ม

7.2 กลุ่มสตรีปุยก (โรตีกรอบ) ตำบลปุยก อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ประเด็นที่ศึกษา คือ ทางเลือกทางออก ในการดำเนินชีวิตของการประกอบอาชีพ

8. สรุปผลทศนศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้าน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

9. จัดเวทีประมวลข้อมูลบทเรียน ประสพการณ์ เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอตันบาตู)

10. จัดเวทีคืบข้อมูลสู่ชุมชน นำเสนอทางเลือกทางออกต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอตันบาตู)

11. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุดความรู้จากการถอดบทเรียน ประสพการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอตันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

2. กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอตันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสมีทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุขและสอดคล้องกับศักยภาพที่มี

3. สมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอตันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสเกิดกระบวนการเรียนรู้และฟื้นฟูการทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม

ทีมวิจัย

1. นายอับลุดอวี เจ๊ะไอะ	ผู้ช่วยหัวหน้า ศวชต.มนร.	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นางวรรณ ศิริกันนท์	ประธานกลุ่มสตรีหม้าย	ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการวิจัย
3. นางรุสนานี มาหามะ	เลขาและการเงินกลุ่มสตรีหม้าย	เลขาและการเงินการบัญชี
4. นางรานิง บอโรเฮง	ฝ่ายประชาสัมพันธ์กลุ่มสตรีหม้าย	ฝ่ายประสานงาน
5. นางตันสนีย์ มะรีเปิน	ฝ่ายการผลิตกลุ่มสตรีหม้าย	ฝ่ายประเมินผล
6. นางรอมือลัต เวาะโซ๊ะ	ฝ่ายการผลิตกลุ่มสตรีหม้าย	ทีมวิจัย

ที่ปรึกษา

1. อาจารย์จุรีย์ ชีรัชกุล พยาบาลวิชาชีพ และคณะทำงานและเลขานุการ
ศวชต.มจร.
2. นางยุไฉดา มะดีอ๊ะ ประธานกลุ่มญาติบาติก

พื้นที่ดำเนินการ

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ระยะเวลา

6 เดือน (1 กันยายน 2552 - 28 กุมภาพันธ์ 2553)

บทที่ 2

บริบทชุมชน

สภาพทั่วไป

สภาพทั่วไปของตำบลกะลุวอ เป็นที่ราบสูง มีภูเขาและป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ มีที่ราบลุ่มและทุ่งนาน้อย ดินมีลักษณะเป็นทราย เป็นป่าพรุมีน้ำท่วมขัง และเปรี้ยวฝืด และมีอาณาเขตระหว่างบ้านรอตันบาตูกับหมู่บ้านจาเราะสะโต มีชื่อเรียกว่า เขาสำนัก ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน การติดต่อกับภายนอกของหมู่บ้านรอตันบาตู โดยมีหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจหลายหน่วยงาน มาประสานติดต่อกับหมู่บ้านเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นแบบตัวอย่างระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ให้สังคมภายนอกทราบว่า หมู่บ้านรอตันบาตูมีผู้นำที่ดี มีความสามารถสูงในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นผลสำเร็จไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนา การปกครอง ด้านศาสนา และการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และมีระยะทางจากหมู่บ้านรอตันบาตูถึงที่ว่าการอำเภอเมือง ประมาณ 12 กิโลเมตร มีอาณาเขตพื้นที่ทั้งหมด 12,980 ไร่

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน

ประวัติศาสตร์ของตำบลกะลุวอ มีอยู่ว่า พ่อค้าจากรัฐตรังกานู ประเทศมาเลเซีย ได้เดินทางจากตรังกานูด้วยเรือสำเภาบรทุกสินค้าประเภท ถ้วย ชาม สังคโลกและอื่นๆ โดยเดินเรือเข้ามายังอ่าวไทยเข้าสู่จังหวัดนราธิวาส ผ่านแม่น้ำบางนรา เข้าคลองยะกัง เพื่อถ่ายสินค้า หลังจากนั้นได้เดินทางผ่านแม่น้ำบางนราตอนล่างเข้าสู่หมู่ที่ 3 บ้านกาแนะในปัจจุบัน และผ่านเข้าคลองเล็กๆ พอเดินทางไปได้สักระยะหนึ่ง ปรากฏว่าเป็นคลองตัน คนที่อยู่หัวเรือได้ตะโกนบอกว่า "กะลุวาร์" เป็นภาษามลายูซึ่งแปลว่า "ออก" ต่อมาเพี้ยนไปว่า "กะลุวอ" จนถึงปัจจุบัน

ส่วนประวัติศาสตร์หมู่บ้านรอตันบาตูเป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เดิมทีบริเวณบ้านรอตันบาตุนั้นครอบคลุมอาณาบริเวณที่กว้างมากซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 12,980 ไร่ มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นป่าดงดิบประกอบด้วย ต้นไม้พืชพันธุ์นานาชนิดในป่ามีสัตว์หลากหลายชนิด เช่น วัว ความ ช้าง เสือ กระต่าย ไก่ป่า ฯลฯ เป็นพื้นที่ที่มีสัตว์ดุร้าย จึงทำให้ไม่มีคนกล้าที่จะเข้าไปตั้งหลักแหล่ง จนกระทั่งประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมา ได้มีชาวมาเลเซียครอบครัวหนึ่ง ซึ่งมีหัวหน้าครอบครัวชื่อว่า เจกะเดร์ เจกะมามะ ได้เป็นผู้เข้ามาบุกเบิก และได้ตั้งหลักแหล่งประกอบอาชีพในพื้นที่แห่งนี้ ในสมัยนั้นพื้นที่แห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้พันธุ์นานาชนิดและปะปนไปด้วยต้นหวายชนิดหนึ่ง เรียกว่า “หวายหิน” ซึ่งแปลเป็นภาษามลายูว่า “รอตันบาตู” เหตุที่ชื่อว่าหวายหินก็เป็นเพราะว่าต้นหวายชนิดนี้มีวามแข็งแรงและเหนียวยากแก่การถากถางด้วยแรงคนในสมัยนั้นได้ หลังจากนั้นมีคนเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านรอตันบาตูอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างหมู่บ้านรอตันบาตู อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยครอบครัวเจ้าหน้าที่และราษฎร ที่ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนสรุปโครงการโดยย่อ ดังนั้นโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างขึ้น ณ หมู่บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส โดยจัดซื้อที่ดินนาร้าง และพื้นที่บริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หมู่บ้านรอตันบาตู เพื่อทำการจัดสรรแบ่งแปลงเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ จำนวน 300 ไร่ และเพื่อเพาะปลูกการเกษตร เช่น เป็นแปลงสาธิต สวนไม้ดอกไม้ประดับ ฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์ จำนวน 300 ไร่ ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวข้อมูลหมู่บ้านรอตันบาตู เท่าที่ได้กล่าวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ ความรู้ไปด้วย

2. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

สภาพพื้นที่ของโครงการฯ เป็นที่นาและที่ลุ่มติดแม่น้ำบางนรา เกษตรกรใช้พื้นที่บางส่วนทำนาโดยอาศัยน้ำฝนทำการเพาะปลูกซึ่งได้ผลผลิตไม่แน่นอน บางพื้นที่ใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และบางส่วนปล่อยทิ้งเป็นพื้นที่รกร้าง

3. ลักษณะภูมิอากาศ

เป็นแบบมรสุมเขตร้อน มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนเมษายน ส่วนฤดูฝน จะอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคมจนถึงมกราคมของปีถัดไป

4. ที่ตั้ง-อาณาเขต

บ้านรอตันบาตู ตั้งอยู่ในตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งทางทิศเหนือ ติดกับ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ทางทิศใต้ ติดกับ ตำบลมะรือโบออกอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทางทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ทางทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลลำภูและ ตำบลบางปอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ส่วนที่ตั้งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 1 บ้านกำแพง ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 3 บ้านกาแนะ ทิศตะวันออกติดกับจาเราะสะโต (ภูเขาสำนัก) และทิศตะวันตกติดแม่น้ำบางนรา ดังแผนที่ต่อไปนี้

ประชากร

ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีประชากรทั้งสิ้น 8,702 คน เป็นชาย 4,263 คน คิดเป็นร้อยละ 49 หญิงจำนวน 4,439 คน คิดเป็นร้อยละ 51 ความหนาแน่นเฉลี่ย 116 คนต่อตาราง กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน มีประชากรแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางแสดงชื่อหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในตำบลกะลุวอ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
			ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านยาบี	402	792	845	1,637
2	บ้านกำแพง	348	372	361	733
3	บ้านกาแนะ	272	393	439	832
4	บ้านกูแบสาลอ	336	611	622	1,233
5	บ้านจาเราะสโต	346	609	636	1,244
6	บ้านโคกศิลา	277	576	569	1,145
7	บ้านรอตันบาตูและ เศรษฐกิจพอเพียงฯ	388	607	654	1,261
8	บ้านกาโมแร	82	304	313	617
	รวม	2,451	4,264	4,439	8,702

ที่มา : ข้อมูล ณ มีนาคม 2551 ข้อมูลทะเบียนอำเภอเมืองนราธิวาส

ส่วนในหมู่บ้านรอตันบาตู มีจำนวน 1,261 คน ชายจำนวน 607 คน หญิงจำนวน 654 คน (แหล่งที่มา : ข้อมูลทะเบียนอำเภอเมืองนราธิวาส มีนาคม 2551) และอาศัยอยู่โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ มีประชากรทั้งหมด 381 คน ชายจำนวน 85 คน หญิงจำนวน 156 คน เด็กจำนวน 132 คน ผู้สูงอายุจำนวน 5 คน และผู้พิการจำนวน 3 คน (แหล่งที่มา: ข้อมูลจาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ 28 พฤษภาคม 2550)

อาชีพ

ประชาชนตำบลกะลุวอมีรายได้เป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมทางด้านการเกษตรและหัตถกรรม ต่างๆ เช่น ยางพารา ลองกอง เงาะ มังคุด รายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/ปี/ครัวเรือน (อบต.กะลุวอ, รายงานประจำปี 2552 หน้า 10) แต่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ มีรายได้เฉลี่ย จำนวน 54,000 บาท/ปี/ครัวเรือน ซึ่งจะเป็นรายได้เฉลี่ยค่อนข้างจากสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของทุกหมู่บ้านในตำบลกะลุวอ ก็เพราะว่าเกือบทุกคนจะมีเงินขดเซยและเงินเยียวยาเดือนละไม่ต่ำกว่า 4,500 บาท/คน/ครอบครัว

แต่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ ส่วนใหญ่จะทำงานในพระบรมราชูปถัมภ์ ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โครงการจ้างเร่งด่วน (4,500 บาท/เดือน) ของรัฐบาล และโครงการทำดี มีอาชีพของ กอ.รมน.ภาค 4 ฯลฯ เป็นต้น

1. อาชีพเกษตรกรรม

ผลสืบเนื่องจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ เป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ (แบ่งจัดสรรครอบครัวละ 2 ไร่) และสร้างในพื้นที่ทำนาเก่า ทำให้ต้องปรับปรุงดินและคัดเลือกพืชที่เหมาะสมในการเลือกเพาะปลูก เช่น ปลูกต้นอ้อย ต้นกล้วย ทำบ่อปลา ปลูกมันสำปะหลังพื้นบ้าน ห้วมัน ต้นมะพร้าว เป็นต้น

นอกจากนี้ในพื้นที่ดังกล่าวยังมีแปลงสาธิตในการไร่นาสวนผสม เช่น ปลูกผักต่างๆ ปลูกกล้วยไม้ ชมพู มันฝรั่ง เลี้ยงนกกระทา เลี้ยงไก่พื้นบ้าน การเลี้ยงปลา และทำนา เป็นต้น

2. อาชีพนอกภาคเกษตร

ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ ยังมีอาชีพนอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรม เพื่อความเหมาะสมกับกลุ่มคนที่มาหลากหลายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การทำเซรามิก รับจ้างดูแลสวนสาธิตต่างๆ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ ทั้งนี้ทั้งนั้นยังมีกลุ่มหนึ่งที่เกิดขึ้น ตามศักยภาพของคนในพื้นที่ชายแดนใต้ คือ การตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าคลุม นอกจากนี้แล้ว ยังมีการร่วมตัวกลุ่มของสตรีหม้ายในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อมาแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือ และเป็นการผ่อนคลายความเครียดการวิตกกังวล จึงมีการร่วมตัวกัน และตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มขอแม่” ส่วนรายละเอียดนั้นได้กล่าวไปแล้วในส่วนการสรุปเนื้อหาโครงการโดยย่อ

ส่วนการประกอบอาชีพค้าขายนั้นอย่างน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านใกล้เคียงในตำบลกะลุวอที่มีร้านค้าขายของแผงลอยจำหน่ายอาหาร และร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มที่ได้มาตรฐานท้องถิ่น พอสรุปดังนี้ หมู่ที่ 1 ในหมู่บ้าน 1 บ้านยาบี มีจำนวน 15 ร้าน หมู่ที่ 2 บ้านกำแพง มีจำนวน 7 ร้าน หมู่ที่ 3 บ้านกาแนะ มีจำนวน 6 ร้าน หมู่ที่ 7 บ้านรอตันบาตู มีจำนวน 8 ร้าน และหมู่ที่ 8 บ้านกาโมแร มีจำนวน 3 ร้าน

สภาพทางสังคม

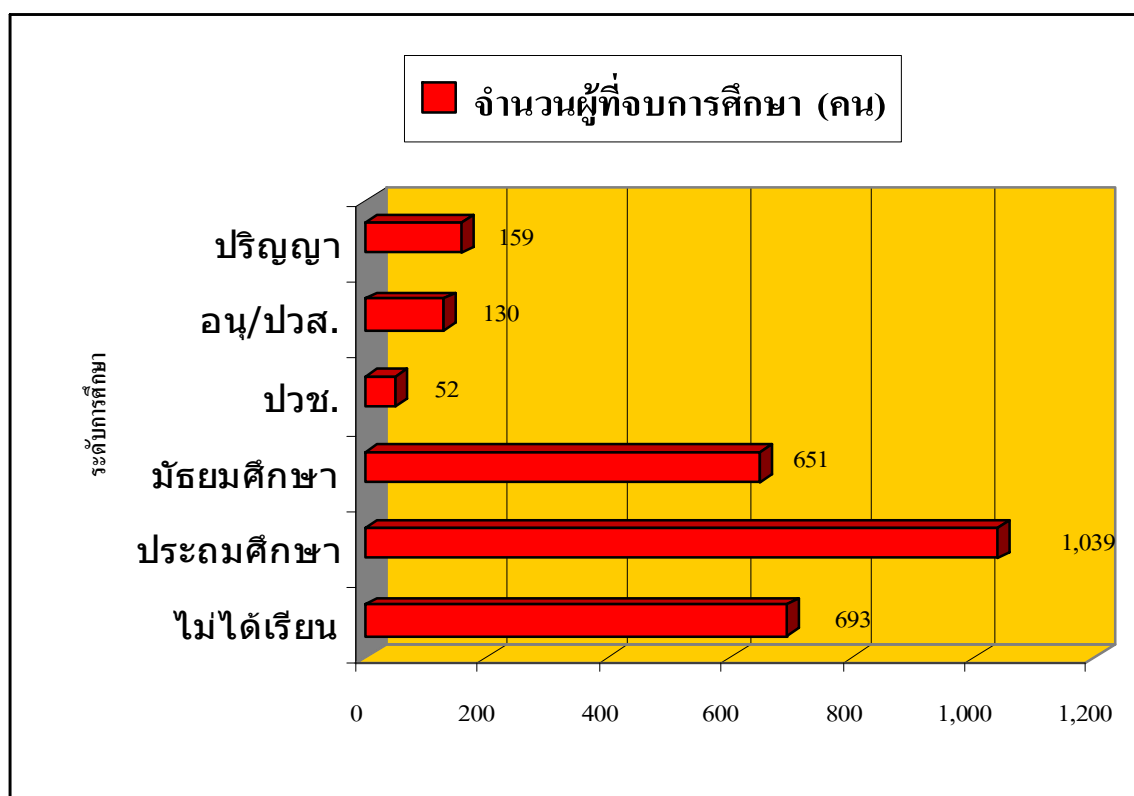
1. การศึกษา

สถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในตำบลกะลุวอ ภายใต้สังกัดประถมศึกษา มีจำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านยาบี โรงเรียนวัดกำแพง โรงเรียนบ้านกาแนะ โรงเรียนบ้านกูแบสาโล โรงเรียนบ้านโคกศิลา และโรงเรียนบ้านไร่พญา (ขยายโอกาส) มีจำนวนนักเรียนก่อนประถมศึกษาจำนวน 167 คน นักเรียนประถมศึกษา จำนวน 506 คน นักเรียนมัธยมขยายโอกาส จำนวน 14 คน

ส่วนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวน 2 แห่ง ตั้งอยู่ในหมู่บ้านกุแบสาหล และบ้านรอตันบาตู มีเด็กจำนวน 40 คน และมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (อัสซูลามียะห์ตุดีนียะห์) ที่จดทะเบียนแล้วจำนวน 1 แห่ง มีนักเรียนจำนวน 271 คน นอกจากนี้แล้วยังมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านจำนวน 7 แห่ง

ข้อมูลการศึกษาของชุมชนมีเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือจำนวน 693 คน เรียนชั้นประถมศึกษา 1,039 คน ชั้นมัธยมศึกษา 651 คน ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 52 คน อนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 130 คน และเรียนปริญญาตรี จำนวน 159 คน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนเด็กที่เข้าศึกษาต่อ

ขณะเดียวกันหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ ส่วนใหญ่จะเป็นบุตรหลานข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ล้วนแล้วมีการศึกษา ส่งผลให้ผู้ปกครองเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาบุตรส่งเสียหลานของตนเอง จึงนิยมส่งลูกหลานไปเรียนในเมืองมากกว่าโรงเรียนในหมู่บ้านใกล้เคียง นอกจากนั้นแล้วในหมู่บ้านยังมีรถบริการไป-ส่งนักเรียนทุกวันอีกด้วย

2. ศาสนสถาน มีจำนวน 15 แห่ง รายละเอียดดังนี้

ในตำบลกะลุวอนั้นมีมัสยิด 7 แห่ง และบาหลีซาอะ 3 แห่ง (ไม่ได้ทำละหมาดวันศุกร์) ได้แก่ มัสยิดบ้านยาบี มัสยิดกาณะะ มัสยิดดารุลนาอีม มัสยิดมุสตาฟาเร็ม มัสยิดดารุสสลาม มัสยิดนูรุลอิสลาม และมัสยิดบ้านกาโมแร ส่วนบาหลีซาอะ ได้แก่ นูรุลเตาเฟก (บาโงแคและ) ในหมู่บ้านยาบี บาหลีซาอะดาร์ลคอยริยะห์ ในหมู่บ้านกาณะะ และบาหลีซาอะปอเนาะโคกศิลา และยังมีสำนักสงฆ์/วัด อย่างละ 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่บ้านกำแพง และบ้านจาเราะสโต แต่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ ยังไม่สถานที่ศาสนาเนื่องจากเป็นหมู่บ้านเกิดใหม่

ส่วนทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงรักษาไว้ในหมู่บ้านตามกิจกรรมทางด้านสังคมในรอบปีจะประกอบด้วยวันอาซูรอ งานเมอลิด วันฮารีรายอ (วันตรุษอิสลาม) การละหมาดทุกวันศุกร์ การทำความสะอาดกุโบร์ (สุสาน) รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระ

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีอนามัยบ้านรอตันบาตูจำนวน 5,781 คน คิดเป็นร้อยละ 96.02 เปอร์เซนต์ และนับถือศาสนาพุทธจำนวน 420 คน คิดเป็นร้อยละ 3.98 เปอร์เซนต์ (ข้อมูลทะเบียนราษฎร ที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส ปี 2551 และฐานข้อมูล HCIS สอต.กะลุวอ)

ส่วนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีอนามัยบ้านโคกศิลา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 3,463 คน คิดเป็นร้อยละ 90 เปอร์เซนต์ และนับถือศาสนาพุทธจำนวน 384 คน คิดเป็นร้อยละ 10 เปอร์เซนต์ (ข้อมูลทะเบียนราษฎร ที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส ณ วันที่ 1 เดือนกรกฎาคม 2552)

สรุปได้ว่าประชากรในตำบลกะลุวอมีทั้งหมด 10,048 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 9,244 คน คิดเป็นร้อยละ 92 และนับถือศาสนาพุทธจำนวน 804 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และการใช้ภาษา ประชาชนจะใช้ “ภาษามลายูท้องถิ่น” ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน และใช้ในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกันหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ ส่วนใหญ่ผู้คนจะนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 60 และนับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 40

3. สาธารณสุข

ในตำบลกะลุวอ มีสถานอนามัยตำบลจำนวน 2 แห่ง คือ สถานีอนามัยหมู่บ้านรอตันบาตู กับสถานีอนามัยหมู่บ้านโคกศิลา และมีทรัพยากรบุคคลทางด้านสาธารณสุขจำนวน 91 คน แยกเป็นบุคลากรสาธารณสุขในหน่วยงานจำนวน 7 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 82 คน และผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมแล้ว จำนวน 2 คน เฉลี่ยอัตราส่วน : ประชากรเท่ากับ 95.63 คน ส่วนสถานสุขภาพชุมชนประกอบด้วย มีสนามฟุตบอล 5 แห่ง สนามวอลเลย์บอล 3 แห่ง และสนามแบดมินตัน 3 แห่ง

ตารางแสดงประเภทหลักประกันสุขภาพ

ประเภทหลักประกันสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เด็กอายุไม่เกิน 12 ปีบริบูรณ์	1,282	23.80
ผู้มีรายได้น้อย	308	5.72
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	316	5.87
บุคคลผู้พิการ	51	0.95
ผู้มีอายุเกิด 60 ปี	409	7.59
ผู้นำชุมชน บุคคลในครอบครัว	48	0.89
อสม.บุคคลในครอบครัว	150	2.78
บัตรประกันสุขภาพแบบเสียค่าธรรมเนียม	2,022	37.54
ประกันสังคม	213	3.95
บัตรข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	560	10.40
อื่นๆ (ทหารผ่านศึก ทหารเกณฑ์ บัตรชั่วคราว)	27	0.50
รวม	5,386	100.00

ที่มา : HCIS สอต. กะลวอ

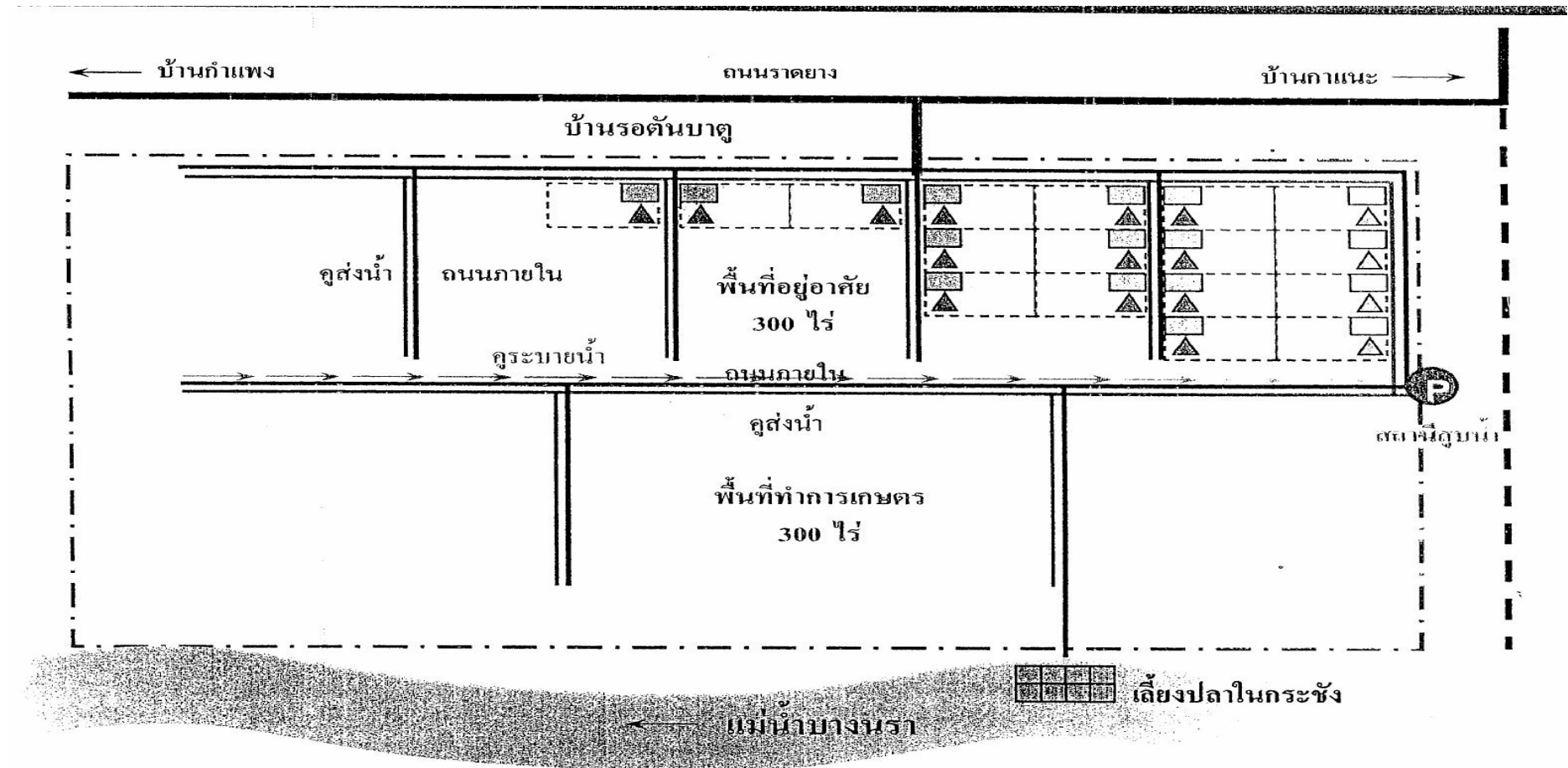
การบริการขั้นพื้นฐาน

1. การคมนาคมทางบก

การคมนาคมขนส่งจะใช้ทางหลวงแผ่นดิน 2 สาย คือ สายแรกทางหลวงนราธิวาส – ตากใบ และสายที่สองถนนเลียบเมืองนราธิวาส - ตากใบ มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองนราธิวาส ประมาณ 12 กิโลเมตร ส่วนถนนสายรองมี 4 หลัก คือ ถนนกำแพง – ยาบิ ถนนจาเราะสะโต – สะปอม ถนนจาเราะสะโต – โคกสยา และถนนกูแบสาโล – สะปอม ขณะเดียวกันในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ นั้นจะมีซอยทั้งหมด 8 ซอย และทุกซอยนั้นลาดยางทุกเส้นสามารถเดินทางไปมาในหมู่บ้านได้สะดวก ซึ่งจะเป็นลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าตัดกัน นอกจากนี้แล้ว การสร้างบ้านที่อยู่อาศัยจะมีความแบบเดียวกัน จึงทำให้บ้านในหมู่บ้านแห่งนี้มีความคล้ายคลึงกัน ดังรูปต่อไปนี้

ภาพแสดงพื้นที่ที่อยู่อาศัยของบ้านรัตนบาดู

ภาพจำลองผังหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ

2. การสาธารณูปโภค

สาธารณูปโภคในตำบลกะลุวอนั้นมีระบบประปาชนบทมีทั้งหมด 5 แห่ง ของกรมโยธาธิการ จำนวน 2 แห่ง อยู่ที่หมู่ 4 บ้านกูแบสาลอ และหมู่ 7 บ้านรอตันบาตู และของกรมอนามัย 3 แห่ง อยู่ที่หมู่ที่ 1 บ้านยาบี หมู่ 5 บ้านจาเราะสะโต และหมู่ 6 บ้านโคสิลา มีถังเก็บน้ำฝน คสล.ปริมาตร 20 ลบ.ม. ก่อสร้างโดยหน่วยงานกรมโยธาธิการ จำนวน 2 แห่ง คือ หมู่ที่ 1 บ้านยาบี และหมู่ที่ 2 บ้านกำแพงและแหล่งน้ำกินน้ำใช้ประเภทอื่นๆ อาทิ บ่อน้ำบาดาลแบบเครื่องสูบน้ำมือโยก ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน รพช. จำนวน 3 บ่อ (ใช้ไม่ได้ 2 บ่อ)

ส่วนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯนั้นมีประปาในหมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง เท่านั้น ซึ่งมีระบบเปิดปิดเป็นเวลา กล่าวคือ ช่วงเช้าจะเปิดตั้งแต่เวลา 05.00 – 09.00 น. และจะเปิดอีกครั้งหนึ่งเมื่อเวลา 16.00 – 19.30 น. จนทำให้ชาวบ้านต้องปรับตัวในการทำกิจวัตรประจำวัน ตามระบบการเปิดปิดของน้ำ แม้ว่าจะมีระบบน้ำประปาก็จริงอยู่ แต่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างนั้นยังประสบปัญหากลิ่นและสีของน้ำ เนื่องจากน้ำที่มาผลิตเป็นน้ำประปานั้นจะเป็นน้ำ เจาะบาดาล ในพื้นที่น้ำกร่อย ส่งผลให้น้ำออกมีรสฝาด และมีสีเหลืองของความเป็นพื้นที่นาเก่า ซึ่งเป็นการซ้ำเติมของความเดือดร้อน ดังนั้นผู้คนในหมู่บ้านหันมาบริโภคน้ำขวดแทนเพื่อแก้ไข ปัญหาเบื้องต้น

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

ผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมาในปีงบประมาณ 2552 ของ อบต.กะลุวอ ได้ดำเนินการ พัฒนาตำบลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- 1) โครงการก่อสร้างท่อระบายน้ำ คสล.รูปตัวยูและตัววี
- 2) โครงการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก
- 3) โครงการบุกเบิกถนนพร้อมลงหิน
- 4) โครงการขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะแรงต่ำ

2. ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

สนับสนุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน

3. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน

- 1) อุดหนุนโครงการส่งเสริมอาชีพ
- 2) โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน

4. ด้านการศึกษา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 1) อุดหนุนวัสดุเพื่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนตาดีกา
- 2) โครงการส่งเสริมการอ่านภาษาไทย
- 3) โครงการฝึกอบรมความรู้ด้านคอมพิวเตอร์แก่เยาวชน
- 4) โครงการตาดีกาสัมพันธ์
- 5) โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล
- 6) โครงการจัดงานนิทรรศการ ประกวด การแข่งขันวิชาการ
- 7) โครงการปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 8) โครงการก่อสร้างศาลาเคลื่อนที่สำหรับใช้ในงานกุโบร์
- 9) โครงการจัดซื้อเต็นท์
- 10) โครงการเตรียมรับเสด็จฯ
- 11) โครงการอบรมความรู้ด้านจริยธรรมแก่เยาวชนและประชาชน
- 12) โครงการสอนจริยธรรมและบรรยาธรรม
- 13) โครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง
- 14) อุดหนุนโครงการงานฟื้นฟูประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 15) อุดหนุนโครงการแข่งขันเรือกอลและ เรือยอกองหน้าพระที่นั่ง
- 16) โครงการจัดงานพิธีทางศาสนาและประเพณีต่างๆ
- 17) โครงการประเพณีแห่ناع แห่เทียนพรรษา
- 18) โครงการจัดงานเมาลิด

5. ด้านสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

- 1) โครงการสนับสนุนเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 2) โครงการเพื่อนต่างวัยห่วงใยผู้แก่ชรา
- 3) สนับสนุนโครงการชมรมผู้สูงอายุ
- 4) โครงการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน
- 5) โครงการแข่งขันกีฬานักเรียน เยาวชน และประชาชน
- 6) โครงการแข่งขันกีฬาประเพณี อบต.อำเภอเมือง
- 7) โครงการจัดซื้อวัสดุกีฬา
- 8) โครงการอบรมความรู้งานโภชนาการแม่และเด็ก

6. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 1) โครงการจัดซื้อถังขยะให้กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ รอดันบาตู
- 2) โครงการอบรมกลุ่มเฝ้าระวังอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (อาสาสมัครดับไฟป่า)

7. ด้านความมั่นคงและเสริมสร้างสันติสุข

- 1) โครงการติดตั้งเสียงตามสาย
- 2) โครงการฝึกอบรม อปพร.
- 3) โครงการจัดซื้อครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริฯ

ตั้งอยู่ที่ทางแยกกิโลเมตรที่ 10 ถนนสายนราธิวาส – ตากใบ หมู่ที่ 5 บ้านจาเราะสะโต ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ความเป็นมา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความเป็นห่วงเป็นใยในชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎรในจังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ยากไร้ ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรและเกษตรกรที่ว่างงาน จึงมีพระราชดำริกับผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษให้ประสานงานกับจังหวัดนราธิวาสในการจัดหาพื้นที่ เพื่อจัดทำฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำรินี้ในจังหวัดนราธิวาส เมื่อปี 2543 ซึ่งจังหวัดนราธิวาสได้ร่วมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ประสานขอใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์บางส่วนของโคกป่าฆาบือชา บ้านจาเราะสะโต อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 205 ไร่ เพื่อเป็นพื้นที่ดำเนินการ ต่อมาในการเสด็จพระราชดำเนินติดตามการดำเนินงานเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2544 ได้มีพระราชดำริเพิ่มเติมให้ทดลองเลี้ยงนกกระจาบ และขอใช้พื้นที่ติดกับด้านทิศเหนือของพื้นที่เดิม อีก 100 ไร่ เพื่อให้สามารถผลิตอาหารให้เพียงพอับความต้องการของตลาด โดยให้เน้นการปลูกพืชเป็นหลัก และสามารถจำแนกเนื้อที่ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริทั้งหมด 319 ไร่ 2 งาน โดยแบ่งเป็น สวนปาล์ม 47 ไร่ การปศุสัตว์ 53 ไร่ พืชเศรษฐกิจ 145 ไร่ ประมงและแหล่งน้ำ 41 ไร่ งานอำนวยการ 2 ไร่ แปลรูป 5 ไร่ พื้นที่เก็บไว้สำหรับสร้างที่พักคนงาน จำนวน 9 ไร่ และพื้นที่ทำนา จำนวน 14 ไร่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สวนปาล์ม 47 ไร่ ดำเนินการ เลี้ยงไก่ป่า นกสวยงาม ปลูกพืชสมุนไพร สร้างโรงเพาะเลี้ยงหมอนนก จัดทำทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะทาง 700 เมตร และร่วมกับสวนสัตว์สงขลาในการสร้างโรงเพาะเลี้ยงนกกระจาบ

การปศุสัตว์ ดำเนินการ เลี้ยงสัตว์และทำแปลงหญ้าอาหารสัตว์ สัตว์ที่เลี้ยง ได้แก่ นกกระจาบเทศ แพะพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ ลูกแพะ แกะพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ เป็ดเทศพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ เป็ดอีเหลียงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ เป็ดไขพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ ไก่เบตงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ ไก่พื้นเมืองพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ และจำหน่ายนมแพะ

การปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้ดำเนินการปรับปรุงดินโดยปลูกพืชตระกูลถั่ว ทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้สำหรับการปรับปรุงบำรุงดินทรายภายในฟาร์ม พร้อมทั้งได้ปลูกหญ้าแฝก เพื่อบนุรักษ์ดิน และน้ำ และได้ทดสอบปลูกสับปะรด

การประมงและแหล่งน้ำ ดำเนินการจัดทำบ่อเลี้ยงปลาหมอ ปลาแรด เลี้ยงกึ่งก้ามกราม ตะพานน้ำพันธุไทย เลี้ยงกบ และเลี้ยงปลาบู่

การทำนา ดำเนินการปลูกข้าวพันธุ์ กข.13 และปลูกข้าวสำหรับเลี้ยงนกในพื้นที่ลุ่มต่ำชุดดิน กาบแดง ฟาร์มตัวอย่าง ยังเป็นแหล่งที่เกษตรกรทั่วไป นักเรียน นักศึกษา เข้ามาศึกษาเยี่ยมชม และศึกษาดูงานเพื่อนำความรู้ที่ได้รับกลับไปพัฒนาในพื้นที่ของตนเองนับตั้งแต่เริ่มดำเนินการถึงปัจจุบัน

การจำหน่ายผลผลิต พืชผลต่างๆ ผลผลิตจากการปศุสัตว์ และประมงภายในฟาร์มเริ่มให้ผล และนำออกจำหน่ายได้ สร้างรายได้ให้แก่ฟาร์มอย่างสม่ำเสมอ เริ่มจำหน่ายตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2543 เป็นต้นมา

สวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านจาเราะสะโต ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ใกล้ศูนย์การศึกษาพัฒนาการพิบูลทอง มีเนื้อที่ประมาณ 2,930 ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่อ่างเก็บน้ำ ที่ดินกรรมสิทธิ์สวนยาง เขาสำนัก ป่าสงวนแห่งชาติเขาสำนัก

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชเสาวนีย์กับนายพลอดประสพ สุรัสวดี อธิบดีกรมป่าไม้และต่อมา กับนายพลกร สุวรรณรัฐ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการศูนย์บริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อ 21 ตุลาคม 2542 ณ พระราชตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ว่ามีพระราชประสงค์ที่จะให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสวนพฤกษศาสตร์สำหรับรวบรวมพันธุ์ไม้ประจำท้องถิ่นเพื่อการศึกษา การนันทนาการ และการท่องเที่ยวของประชาชน ดังเช่นที่จังหวัดเชียงใหม่ และเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2542 ได้ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเกี่ยวกับสถานที่จัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์ ซึ่งในหลักเบื้องต้นเห็นว่า ควรจัดสร้างบริเวณป่าเขาตันหยง และบริเวณเขาป่าสำนัก อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ในวโรกาสนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ว่า สถานที่ที่ได้ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยน่าจะเป็นสถานที่เหมาะสม เพราะอยู่ไม่ไกลจากชุมชนเมืองนราธิวาส มีพันธุ์ไม้ขึ้นอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมสายหลัก จึงเป็นการสะดวกต่อผู้สนใจและนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่จะมาเยี่ยมชม อย่างไรก็ตามทรงรับสั่งว่า อย่าทำราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน และหากจะมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดิน ที่ราษฎรครอบครองอยู่ ควรจะต้องจ่ายชดเชยด้วยความเป็นธรรม และเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งไม่ควรก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างมากเกินไป ชัดกับสภาพแวดล้อม

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านรัตนบาต ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ความเป็นมา

สืบเนื่องจาก สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยครอบครัวเจ้าหน้าที่และราษฎร ที่ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2547 ณ พระตำหนักทักษิณราชินิเวศน์ ให้กรมราชองครักษ์ ร่วมกับกองราชเลขาการในพระองค์ ฯ เป็นผู้อำนวยการประสานงานเพื่อดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างขึ้น ณ บริเวณใกล้หมู่บ้านรัตนบาต หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยให้จัดซื้อพื้นที่ว่างเปล่ามาทำการจัดสรรแบ่งแปลง และจัดสร้างหมู่บ้านเพื่อทำการช่วยเหลือครอบครัวราษฎรผู้ประสบเคราะห์กรรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวราษฎรที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ เพื่อสร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพรายได้และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบเป็นการตอบแทนบุญคุณผู้เสียสละชีวิตในการปกป้องพื้นแผ่นดินไทย

บทที่ 3

ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารูปแบบทางเลือกในการบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บำรุงดินนาตุ หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปแยกประเด็น ดังนี้

1. แนวทางการถอดบทเรียนงาน/โครงการ/กิจกรรม
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ
3. ตัวอย่างการถอดบทเรียนโครงการต่างๆ
 - 3.1 รายงานถอดบทเรียน การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน ครัวเรือนนาร่อง อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดสกลนคร
 - 3.2 รายงานถอดบทเรียน กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าล้านนาบ้านป่าแดด หมู่ที่ 4 ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
 - 3.3 รายงานถอดบทเรียนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบาสวนปอ หมู่ที่ 7 ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย
 - 3.4 รายงานโครงการพลังแผ่นดิน : กรณีศึกษาด้านธุรกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทำทราย ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
 - 3.5 เอกสารรายงานการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มขอแม หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรอตันบาตุ หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
 - 3.6 รายงานศึกษาสภาพชีวิต ความต้องการและการได้รับการเยียวยาในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ จังหวัดนราธิวาส: กรณีศึกษาในอำเภอดากใบ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บำรุงดินนาตุ หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

แนวทางการถอดบทเรียนงาน/โครงการ/กิจกรรม

ในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้มากขึ้น โดยเห็นว่าองค์กรที่จะพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้นั้นต้องนำกระบวนการจัดการความรู้ไปใช้พัฒนาการทำงานในองค์กร และวิธีการจัดการความรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง คือ การถอดบทเรียน (Lesson distilled) แนวทางการถอดบทเรียนมีแนวคิดจากคู่มือการถอดบทเรียนโครงการพัฒนาชุมชน และเอกสารอื่นๆ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจพอสรุปได้ดังนี้

ความหมายของการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียน คือ การทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ซึ่งทำให้เกิดผลอย่างเป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว หรืออาจกล่าวได้ว่าเราถอดบทเรียนก็เพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ๆที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลวเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้

รูปแบบการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ

1. การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เป็นการถอดบทเรียนที่เน้นเฉพาะกิจกรรมสำคัญของโครงการ และสามารถนำผลการถอดบทเรียนจากกิจกรรมนั้นๆไปใช้ประโยชน์ในพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จในอนาคต (Best Practice)
2. การถอดบทเรียนทั้งโครงการ เป็นการถอดบทเรียนทั้งระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ

การถอดบทเรียนทั้ง 2 ลักษณะ ต้องใช้การวิเคราะห์เชิงลึก เช่น วิเคราะห์ด้วย SWOT เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลของการดำเนินโครงการ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหาร

ประการแรก ทุกวันนี้ ยังไม่มีนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญคนใดที่สามารถให้ความหมาย “การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้เพื่อนำไปสู่ จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้” หรือ ที่เรียกว่า การบริหาร หรือคำที่มีความหมายทำนองเดียวกัน อย่างเป็นสากลหรือเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้ การให้ความหมายของคำดังกล่าวนี้ ทำนองเดียวกับการให้ความหมายของคำอื่นทั้งหลายในทางสังคมศาสตร์ที่อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันได้

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากคำว่า การบริหาร มีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับคำว่า การจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ แต่ในท้ายที่สุด ในที่นี้ขอใช้คำว่า “การบริหารจัดการ” เป็นหลัก เนื่องจากทันสมัยและใช้กันอย่างกว้างขวาง

สรุป จากความหมายข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้เพื่อนำไปสู่ วัตถุประสงค์หรือจุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ คำว่า การบริหาร เป็นคำที่นิยมใช้ในการบริหารภาครัฐ โดยหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ความหมายของการจัดการ

คำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในหน่วยงานและบุคลากรของภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคอุตสาหกรรม

ดังนั้น คำว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่หน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานนำมาใช้เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้ คำนี้ส่วนใหญ่ใช้ในหน่วยงานและบุคลากรของภาคเอกชน

ตัวอย่างการถอดบทเรียนโครงการต่าง ๆ

รายงานถอดบทเรียน การดำเนินงานแก้ไขปัญหาคาความยากจนครัวเรือนนําร่องบ้านโกสมบุรณ์ หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัว อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดสกลนคร

เป็นหมู่บ้านขนาดกลางจากการสำรวจข้อมูล จปฐ. ปี 2551 มีจำนวน 139 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 668 คน แยกเป็น ชาย 375 คน หญิง 293 คน รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 29,000 บาท ประชาชนยึดแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ในการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน

เงื่อนไขความสำเร็จ

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาคาความยากจนมีเงื่อนไขในการสนับสนุนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

1. ครัวเรือนยากจนต้องยอมรับสภาพ และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง
2. อาชีพที่ครัวเรือนเลือกดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาคาความยากจน ต้องไม่ใช้ความสามารถเกินตัว มีทักษะเบื้องต้น ในอาชีพนั้นๆ
3. มีตลาดรองรับในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง
4. คนในครัวเรือนมีความเห็นร่วมกันและมีความมานะ อดทน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ใน ครอบครัว
5. ชุมชนเป็นผู้เกื้อกูลด้านกำลังใจ และการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ครัวเรือน ให้การสนับสนุน
6. ส่วนราชการมีคณะทำงานให้การสนับสนุน ติดตามผล และการช่วยเหลือด้านเทคนิค วิชาการ อย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง

สรุป การแก้ไขปัญหาคาความยากจน ครัวเรือนได้นำกระบวนการ “4 ท” มาใช้โดยดำเนินการในแต่ละ “ท” อย่างจริงจัง ตั้งแต่การปรับ ทักษะคติ ของคนในครัวเรือน การค้นหาทักษะ ความพร้อมของคนในครัวเรือน การตรวจสอบทรัพยากรทุกด้านของครัวเรือน เพื่อกำหนดเป็นทางออกทางเลือกในการแก้ไขปัญหาคาความยากจน โดยครัวเรือนเป็นหลัก ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รายงานถอดบทเรียน กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าล้านนาบ้านป่าแดด หมู่ที่ 4 ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

แนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านหลักนักพัฒนา ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย เพื่อให้หมู่บ้านเป้าหมาย ได้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นชุมชนเข้มแข็ง โดยการนำแนวทางการดำเนินงาน 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำชุมชน ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผนชุมชน ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชน และยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดความสามารถองค์กร หลักการทำงานของกรมการพัฒนาชุมชนที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของคน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่าย ด้วยการน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และการกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง สามารถตัดสินใจกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาและกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ดังเช่น

ในหมู่บ้านมีการจัดทำแผนชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งงบประมาณได้ และมีการปรับปรุงแผนชุมชนให้เป็นปัจจุบันทุกปี

ในหมู่บ้านมีการจัดการความรู้และปรับวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการจัดตั้งกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มผู้เลี้ยงวัว เป็นการเก็บขี้วัวนำไปผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพได้อย่างครบวงจรเป็นการลดต้นทุนการผลิต

ในหมู่บ้านมีความสามารถบริหารจัดการทุนของชุมชน กลุ่มอาชีพ และผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ให้มีทักษะด้านการผลิตการตลาด ด้วยการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด กลุ่มทำขนมไทย และกลุ่มไม้กวาดดอกหญาล้านนาที่ดำเนินการประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม จนกลายเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ที่มีมาตรฐานรองรับ

มีกลุ่มออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิก ที่ต้องการเงินทุนไปประกอบอาชีพ และเป็นแหล่งเงินออม นอกจากนี้แล้วยังมีกองทุนหมู่บ้าน(กทบ.) ธนาคารหมู่บ้าน ที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านที่มีเงินทุนไม่ต่ำกว่า 2,000,000 บาท

จากการเข้าไปดำเนินงานของหมู่บ้านป่าแดด หมู่ที่ 4 ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีหลายกิจกรรมที่เป็นความภาคภูมิใจ แต่กิจกรรมของกลุ่มไม้กวาดดอกหญาล้านนา ที่มีการเริ่มต้นจากการประชาคมหมู่บ้านเพื่อหาแนวทางในการหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้จากอาชีพหลักในการทำนา เนื่องจากไม้กวาดดอกหญ้าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำความสะอาดบ้าน ของทุกบ้าน และมีอายุการใช้งานที่ไม่มากนัก ความต้องการของตลาดก็มีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสมาชิกในหมู่บ้านก็ไม่ต้องไปทำงานไกลบ้าน

รายงานถอดบทเรียนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสวนปอ หมู่ที่ 7 ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศทันสมัยเพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ ในช่วงที่ผ่านมา เหมือนกับยังพัฒนาประชาชนยังมีความยากจนมากขึ้น เป็นเหตุให้ทุกครัวเรือนมีหนี้สิน ส่วนหนึ่งก็เกิดจากคนภายในชุมชนไม่มีกระบวนการเรียนรู้และส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ที่ควรสมาชิกในชุมชนตั้งแต่เด็ก สตรี เยาวชนกลุ่ม/องค์กรทุกฝ่ายจะต้องมีการร่วมมือ ร่วมใจประสานพลังชุมชนทุกฝ่ายมาจัดปัญหาที่เกิดขึ้น สมาชิกในชุมชนจะต้องเรียนรู้ ปรัชญาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ นำมาปฏิบัติอย่างจริงจังจึงให้ดำเนินชีวิตทางสายกลาง รู้จักพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผลและสร้างภูมิคุ้มกัน ในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยที่ประชาชนทุกคนภายในชุมชนจะดำเนินการวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงให้บังเกิดเป็นรูปธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นจะต้องมีเงื่อนไขการเรียนรู้รอบรอบ ระเบิดระว่างและมีความซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน แบ่งปัน เอื้ออาทร

ขบวนการพึ่งตนเองชุมชน

ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรประชาชนในหมู่บ้านมีการประชุมประชาคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยู่เสมอเพื่อปรับเปลี่ยน ทักษะคิด เพื่อสมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองมากที่สุด โดยได้ดำเนินการใช้เครื่องมือจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง กำหนดเป้าหมายการทำงาน เพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยมีกิจกรรม และวิธีการดำเนินการ ดังนี้

รายงานโครงการพลังแผ่นดิน : กรณีศึกษาด้านธุรกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านท่าทราย ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติด้านธุรกิจชุมชน

การพัฒนาการของธุรกิจชุมชนของกลุ่มบ้านท่าทราย เริ่มจากการส่งเสริมด้านเงินทุน และการฝึกอบรมขององค์กรภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิเช่น พัฒนาชุมชนจังหวัด เกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ฯ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ กองทุนแคนาดาประเทศแคนาดา เป็นต้น

ปัจจัยทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

1. การมีส่วนร่วมและความสามัคคี จากอดีตที่ประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกผัก และปัญหานี้สิน ชาวบ้านท่าทรายจึงได้มีการรวมตัวกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหามาเริ่มจากที่แกนนำสตรีหลายคนได้รับความเชื่อถือของคนในหมู่บ้านได้ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้น มีแนวคิดที่จะรวมคน รวมความคิด รวมใจ รวมทุน โดยเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และความสามัคคี และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า เพื่อให้สตรีในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน

ให้มีงานทำ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว และสภาพสังคมที่เป็นแบบสังคมชนบท มีความสามัคคีกัน แม่บ้านในหมู่บ้านจึงสามารถรวมตัวกันได้ง่าย จึงได้รวมกลุ่มกัน และมีชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มแม่บ้านทำทราย” การรวมกลุ่มทำให้เกิดมีการแบ่งปันทั้งในด้านความรู้และสิ่งของ มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดมา การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านทำทรายจึงประสบความสำเร็จดังเช่นปัจจุบัน

2. ตัวผู้นำชุมชน จากความสามัคคี ความเอื้ออาทรของสมาชิกกลุ่ม และการมีแกนนำกลุ่มแม่บ้าน ที่มีบุคลิกเป็นผู้นำอย่างแท้จริง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีน้ำใจไมตรี เอาใจเอางาน ชอบที่จะใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ มาเพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยไม่ปิดกั้นตนเอง ยอมรับสิ่งใหม่ๆ เช่น การรับความรู้จากการถ่ายทอดขององค์กรสนับสนุนจากภายนอก จนรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติ ผลิต และภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งความมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และเสียสละ เป็นที่เชื่อถือของคนในกลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งคนในหมู่บ้านด้วย จากแรงศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ทำให้เกิดกำลังใจในการทำงานเพื่อกลุ่มอย่างเต็มความสามารถ

3. ความสมบูรณ์ของทรัพยากรท้องถิ่นหรือทุนทางสังคม มีลักษณะทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ดิน น้ำ และสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกพืชสมุนไพร อาทิเช่น มะกรูด ดอกอัญชัน ว่านหางจระเข้ และขมิ้นชัน เป็นต้น ทำให้มีผลผลิตพืชสมุนไพรเหล่านี้มีจำนวนมากเพียงพอสามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งมีการสนับสนุนให้แต่ละครอบครัวปลูกพืชสมุนไพรเพื่อนำมาขายให้กับกลุ่มแม่บ้าน เพื่อเป็นวัตถุดิบ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

4. การบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ มีการบริหารจัดการภายในกลุ่มฯ เน้นความเป็นระเบียบ มีกฎเกณฑ์ เป็นระบบโดยได้รับแนวคิด กระบวนการเรียนรู้เรื่องกลุ่ม จากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานกลุ่ม โดยมีประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการตลาด ผู้ช่วยฝ่ายการตลาด และกรรมการอีก 6 ท่าน ซึ่งจะมีการประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา

1. พัฒนาการของผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านทำทราย มีประสบการณ์ด้านการผลิตหลากหลาย ทำผลิตภัณฑ์ขึ้นในหลายลักษณะ เริ่มจากการรวมกลุ่มทำโครงการถนอมอาหารและขนมขาย เช่น มะยม และข้าวเกรียบ แต่เนื่องจากขายไม่ดี เพราะไม่มีตลาดรองรับจึงได้เลิกไป และเริ่มหันมาใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ผลิตที่มีในพื้นที่เพื่อนำมาใช้ประโยชน์

2. มีการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ยอดเยี่ยม มีหลายรูปแบบ เน้นถึงคุณภาพสินค้า และมาตรฐานที่ได้รับรอง เป็นตัวสนับสนุนนำสินค้าไปเสนอ อีกทั้งความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อลูกค้าของกลุ่มแม่บ้านทำทรายที่ถือเป็นลักษณะเด่นของกลุ่มฯ โดยกลุ่มเน้น ความซื่อตรงต่อลูกค้าเป็นสำคัญ โดยสมาชิกกลุ่มบางท่านได้ถ่ายทอดว่า “เราจะใช้สินค้าเรา เมื่อเขาเชื่อใจเรา เราต้องซื่อสัตย์ต่อเขา” ด้วยมูลเหตุนี้เอง ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เป็นที่ต้องการอย่างกว้างขวาง ทำให้กลุ่มฯ มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนาคุณภาพสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามได้

3. เน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชน กลุ่มแม่บ้านท่าทราย มีความเห็นพ้องกันว่า ภูมิปัญญาของกลุ่มในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น สามารถเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ โดยการเผยแพร่ความรู้กลุ่มแม่บ้านท่าทรายได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อสังคมมาจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

4. มีการวางแผนและเป้าหมายของกลุ่มโดยเน้นถึงการพัฒนาคน และผลิตภัณฑ์ และด้านต่างๆ

5. องค์การประชาคมและการสร้างเครือข่ายองค์กร โดยกลุ่มแม่บ้านท่าทราย ได้เข้าร่วมเครือข่ายในลักษณะประชาคมทั้ง ประชาคมระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ อยู่หลายประชาคมด้วยกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวทางสามารถกลับมาพัฒนากลุ่มอย่างยั่งยืนได้

รายงานการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มขอแม่ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรัตนธาตุ หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

การดำเนินงานปฏิบัติงาน ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มผู้ผลิตของกลุ่มขอแม่ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้เข้าร่วมงานแสดงสินค้ากับทางสมาคมไทยคราฟท์ เพื่อให้เป็นโอกาสช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

วิธีและขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) คัดเลือกแบบที่ต้องการผลิต เรียนรู้การสร้างแบบ
- 2) เรียนรู้การสร้างแบบ การตัดผ้าตามแบบที่กำหนด
- 3) ผลิตงานตามแบบที่เลือก
- 4) ผลิตงานตามแบบ และเรียนรู้วิธีการคิดราคาต้นทุน และราคาขาย

อุปสรรคและปัญหาของกลุ่ม

เนื่องจากลักษณะการบริหารกลุ่มไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพแต่รูปแบบการกระจายงานไปยังสมาชิกตามบ้านพักในเขตบริเวณเดียวกัน โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้จัดหางาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานจากหน่วยราชการที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นจึงถือได้ว่ากลุ่มขอแม่ เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางด้านการตลาดอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ด้วยศักยภาพของผู้นำที่มีคุณสมบัติพร้อมต่อการดำเนินงานกลุ่มแต่ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้คือ

1. ความต่อเนื่องต่อการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ หลังจากการได้รับการฝึกอบรมเนื่องจากการผลิตเป็นการผลิตตามบ้านไม่ได้มีการรวมกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มจะกลับไปฝึกพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นไปได้อ่อนช้อยยากต่อการดูแลจากผู้นำกลุ่ม

2. ถึงแม้ผู้นำกลุ่มจะมีความกระตือรือร้นและมีความพยายามสูงมากในการหาช่องทางในการให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมน้อยมาก จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ซึ่งค่อนข้างใช้เวลาในการที่จะให้สมาชิกยอมรับและสามารถผลิตได้ วิธีแก้ปัญหาเบื้องต้นได้คือผลิตงานต้นแบบแล้วจ้างงานในชุมชนให้เป็นผู้ผลิตเช่นปัจจุบัน

3. ความคาดหวังจากกลุ่มผู้ผลิตที่มีต่อหน่วยงานคือความต่อเนื่องในการส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพและการจัดหาช่องทางตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่ทางหน่วยงานควรหาแนวทางในการดำเนินการวางแผนรองรับต่อไป

รายงานศึกษาวิจัยสภาพชีวิต ความต้องการและการได้รับการเยียวยาในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ จังหวัดนราธิวาส: กรณีศึกษาในอำเภอบาเจาะ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ทั่วไป (รอตันบาตู)

1. ความเป็นมาของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอตันบาตู) สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใย ครอบครัวเจ้าหน้าที่และราษฎรที่ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (นราธิวาส ยะลา ปัตตานี) จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ เมื่อวันที่ 6 เดือนกันยายน 2547 ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ให้กรมราชองครักษ์ กับกองราชเลขาฯ ในการในพระองค์ฯ เป็นผู้อำนวยการประสานงานเพื่อดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการฟาร์มตัวอย่างขึ้น ณ บริเวณ ใกล้เคียงหมู่บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยให้จัดซื้อที่ดินว่างเปล่า มาทำการจัดสรรแบ่งแปลง และจัดสร้างหมู่บ้านเพื่อทำการช่วยเหลือราษฎรที่ประสบเคราะห์กรรมดังกล่าว

2. สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ได้รับผลกระทบฯ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ส่วนใหญ่จะหารายได้ และประกอบอาชีพในโครงการต่างๆ ของหมู่บ้านรอตันบาตู บางคนมีรายได้ต่อเดือนจากโครงการจ้างงานเร่งด่วนของ กอ.สสจ.จต. เดือนละ 4,500 บาท ส่วนบางคนได้รับค่าจ้างเป็นรายวันวันละ 100 บาท ซึ่งสามารถดำเนินชีวิตได้แบบพอเพียงแต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถเก็บเป็นเงินออมไว้สำหรับครอบครัวได้โดยเฉพาะครอบครัวที่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร บางครอบครัวไม่มีเงินทุนการศึกษา

3. ผลกระทบที่ได้รับจากเหตุความไม่สงบฯ พบว่าผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรอตันบาตู ได้รับผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 ความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัว ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัวหวาดระแวงไม่กล้าที่จะใช้ชีวิตเดิมได้อีกต่อไป

3.2 ความมั่นคงในการประกอบอาชีพและรายได้เพื่อการดำเนินชีวิตต่อไป เนื่องจากผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอตันบาตู) ได้สูญเสียสมาชิกจากความไม่สงบ บางรายสูญเสียบุคคลในครอบครัวมากกว่า 1 คน ทำให้ขาดผู้หารายได้หลักของครอบครัวซึ่งรายได้ที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตต่อไป ส่วนใหญ่จะมองถึงการศึกษาของบุตรในอนาคตซึ่งไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดู

4. ความต้องการการเยียวยาส่วนใหญ่ต้องการการเยียวยาในเรื่องการประกอบอาชีพและเสริมรายได้เพื่อให้เพียงพอและมีทุนสำรองสำหรับใช้จ่ายในอนาคต และบางครอบครัวต้องการการเยียวยาทางด้านจิตใจเพื่อลดความหวาดกลัวหวาดระแวงต่อเหตุการณ์ความไม่สงบต้องการความรู้สึกเชื่อมั่นในความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน

5. ความเข้าใจในการช่วยเหลือเยียวยาส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาทั้งในรูปของเงินทุนและอาชีพแล้ว แต่ยังมีความต้องการการช่วยเหลือเยียวยาทางจิตใจจากเจ้าหน้าที่ด้านการพยาบาลสุขภาพจิตอย่างต่อเนื่องเพราะที่ผ่านมายังไม่มีความต่อเนื่องในการช่วยเหลือเยียวยาทางด้านจิตใจ ลักษณะการเยียวยาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันผู้ได้รับผลกระทบในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) จะมีการพูดคุยให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ได้รับผลกระทบที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ได้รับผลกระทบฯ

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ส่วนใหญ่จะหารายได้และประกอบอาชีพในโครงการต่างๆ ของหมู่บ้าน รอดันบาตู บางคนมีรายได้ต่อเดือนจากโครงการจ้างงานเร่งด่วนของ กอ.สสส.จชต. เดือนละ 4,500 บาท ต่อเดือน ส่วนบางคนได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน วันละ 100 บาท ซึ่งสามารถดำเนินชีวิตได้แบบพอเพียง แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถเก็บเป็นเงินออมไว้สำหรับครอบครัวได้ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร บางครอบครัวไม่มีเงินทุนการศึกษา

ผลกระทบที่ได้รับจากเหตุความไม่สงบฯ

พบว่าผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงได้รับผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัว ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัว หวาดระแวงไม่กล้าที่จะใช้ชีวิตเดิมได้อีกต่อไป

2. ความมั่นคงในการประกอบอาชีพและรายได้เพื่อการดำเนินชีวิตต่อไป เนื่องจากผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้สูญเสียสมาชิกจากเหตุความไม่สงบ บางรายสูญเสียบุคคลในครอบครัวมากกว่า 1 คน ทำให้ขาดผู้หารายได้หลักของครอบครัว ซึ่งรายได้ที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอกับการดำเนินชีวิตต่อไป ส่วนใหญ่จะมองถึงการศึกษาของบุตรในอนาคตซึ่งไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดู

3. ความต้องการการเยียวยาส่วนใหญ่ต้องการการเยียวยาในเรื่องการประกอบอาชีพและเสริมรายได้เพื่อให้เพียงพอและมีทุนสำรองสำหรับใช้จ่ายในอนาคต และบางครอบครัวต้องการการเยียวยาทางด้านจิตใจเพื่อลดความหวาดกลัวหวาดระแวงต่อเหตุการณ์ความไม่สงบต้องการความรู้สึกเชื่อมั่นในความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน

4. ความเข้าใจในการช่วยเหลือเยียวยาส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาทั้งในรูปของเงินทุนและอาชีพแล้ว แต่ยังมีความต้องการการช่วยเหลือเยียวยาทางจิตใจจากเจ้าหน้าที่ด้านการพยาบาล สุขภาพจิตอย่างต่อเนื่องเพราะที่ผ่านมายังไม่มีอย่างต่อเนื่องในการช่วยเหลือเยียวยาทางด้านจิตใจ ลักษณะการเยียวยาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันผู้ได้รับผลกระทบในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จะมีการพูดคุยให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ได้รับผลกระทบที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

บทที่ 4

กระบวนการวิจัย

พัฒนาโจทย์และข้อเสนอโครงการวิจัย

ช่วงแรกในเดือนเมษายน 2552 เป็นการพัฒนาโจทย์วิจัย อธิบายความเป็นมาว่า สืบเนื่องมาจากสภาพปัญหาจากสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่าห้าปี ทำให้มีเหยื่อเคราะห์ร้ายจากเหตุความไม่สงบเป็นจำนวนมาก ทำให้สูญเสียชีวิต และทรัพย์สินแล้ว การสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รักและผู้นำในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างมาก ทั้งขาดความมั่นใจในความปลอดภัยของตนเองและครอบครัว ไร้คนคอยปกป้องดูแล ขาดคนให้คำปรึกษา เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงที่ต้องต่อสู้ชีวิตคนเดียว เกิดความเครียด วิตกกังวลที่ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตัวเอง ที่จะต้องแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้นทั้งเรื่องการเลี้ยงดูบุตร การหารายได้ ผู้สูญเสียและได้รับผลกระทบฯ ส่วนใหญ่ไม่เคยทำงานหารายได้มาก่อน จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง รวดเร็ว และต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนนั้น

ทางหน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส ได้เขียนตอบกลับมายาหลายประเด็นด้วยกัน ที่ให้ทีมวิจัยเขียนเพิ่มเติมเพื่อสร้างความชัดเจนและเข้าใจร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1. อธิบายความเป็นมาของรอตันบาตั่วตั้งขึ้นเมื่อใด หน่วยงานใดรับผิดชอบ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง อย่างไร ที่ผ่านมารอตันบาตั่วมีกิจกรรมส่งเสริมอะไรบ้าง

ทางทีมวิจัยก็ได้อธิบายความเป็นมาของโครงการฯ เนื่องจาก สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยครอบครัวเจ้าหน้าที่และราษฎร ที่ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2547 ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์ ให้กรมราชองครักษ์ ร่วมกับกองราชเลขาในการในพระองค์ฯ เป็นผู้อำนวยการประสานงานเพื่อดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างขึ้น ณ บริเวณใกล้หมู่บ้านรอตันบาตั่ว หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยให้จัดซื้อ พื้นที่ว่างเปล่ามาทำการจัดสรรแบ่งแปลง และจัดสร้างหมู่บ้านเพื่อทำการช่วยเหลือครอบครัวราษฎรผู้ประสบเคราะห์กรรมดังกล่าว โดยวัตถุประสงค์ของโครงการฯ คือ 1) เพื่อช่วยเหลือครอบครัวราษฎรที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ 2) เพื่อสร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพ รายได้และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ 3) เพื่อสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบเป็นการตอบแทนบุญคุณผู้เสียสละชีวิตในการปกป้องผืนแผ่นดินไทย

สำหรับการดำเนินงานมีเป้าหมายคือ จัดซื้อที่ดินว่างเปล่าบริเวณ หมู่บ้านรอตันบาตั่ว หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ประมาณ 600 ไร่ ใช้งบประมาณ 15 ล้านบาท แบ่งแปลงจัดสร้างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 300 ไร่ จัดสร้างบ้านสำหรับช่วยเหลือครอบครัวราษฎรและเจ้าหน้าที่โดยในปี 2547-2549 มีเป้าหมายจัดสร้างบ้านจำนวนปีละ 50 หลังคาเรือน ใช้งบประมาณ

ในการดำเนินงานขั้นต้นได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานทรัพย์สำหรับจัดซื้อที่ดิน 600 ไร่ จำนวน 15 ล้านบาท และสำหรับจัดสร้างหมู่บ้าน จำนวน 5 ล้านบาท

ตั้งแต่ปี 2547 – 2552 ที่ผ่านมามีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) มีกิจกรรมมากมาย สามารถแบ่งเป็นกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพด้านการเกษตร เช่น ฝึกฝนสวนครัว เลี้ยงปลา และเลี้ยงสัตว์ โดยกรมชลประทานจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อุปโภค บริโภค กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร สถานีประมงน้ำจืด จังหวัดนราธิวาส และปศุสัตว์ จังหวัดนราธิวาสในพื้นที่โครงการฯ

กิจกรรมส่งเสริมด้านหัตถกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์เชรามิก ผ้าคลุมผม การเขียนลายผ้าบาติก และผลิตภัณฑ์จากผ้าบาเตะ โดยในพระบรมราชูปถัมภ์ ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนราธิวาส ญาติบาติก และศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ศวชต.มจร.) เป็นต้น

กิจกรรมด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับหมู่บ้าน เช่น การเฝ้าระวังทางจิตใจ ให้คำปรึกษา โดยโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับหมู่บ้าน (พนม.) ของผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และมหกรรมเยี่ยมครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

2. ตั้งคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานในขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ตามกิจกรรมข้อที่ 4 ลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน ประสพการณ์และแนวทางแก้ปัญหา บริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) ให้ระบุประเด็นคำถามแต่ละครั้งอะไรบ้าง

ทางทีมวิจัยได้ปรึกษาหารือกันและตกลงจะถอดบทเรียน ประสพการณ์ฯ ดังนี้ 4.1) ตั้งแต่ตั้งกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีบทเรียนที่ผ่านมามีอะไรบ้าง แต่ละบทเรียนก่อให้เกิดความรู้ในด้านใดบ้าง 4.2) กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีประสพการณ์อะไรบ้าง ตั้งแต่จัดตั้งกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน ประสพการณ์เหล่านั้นสอนให้เกิดอะไรบ้าง เมื่อมีประสพการณ์แล้วนำมาปรับมาใช้อย่างไร อะไรที่ทำให้กลุ่มอยู่ได้ถึงทุกวันนี้ได้ 4.3) แนวทางการแก้ปัญหาของกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) ที่ผ่านมาและปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างไร ปัญหาที่มักจะมีอะไรบ้าง มีวิธีการแก้ไขอย่างไร หากเกิดปัญหาขึ้นกลุ่มมีวิธีการแก้ไขกันอย่างไร 4.4) กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีโครงสร้างบริหารจัดการอย่างไร แต่ละตำแหน่งหน้าที่ทำงานเกี่ยวกับอะไรบ้าง การมีตำแหน่งหน้าที่มีความสำคัญต่อกลุ่มมากน้อยเพียงใด หากขาดแล้วจะมีผลต่อกลุ่มอย่างไร

ตามข้อ 6 ทศนศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้าน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ระบุให้ชัดเจนว่าเป็นที่ใด และศึกษาดูงานในประเด็นใดบ้าง

ทางทีมวิจัยได้ปรึกษาหารือกันและตกลงจะทศนศึกษาดูงานโดยมีประเด็นดังนี้ 6.1) กลุ่มผู้ผลิตกะปิเยาะห์ ตำบลกะมิยอ อำเภอมือเมือง จังหวัดปัตตานี ประเด็นที่ศึกษาคือประสพการณ์และวิธีแก้ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม 6.2) กลุ่มสตรีปยุต (โรตีกอบ) ตำบลปยุต อำเภอมือเมือง จังหวัดปัตตานี ประเด็นที่ศึกษา คือ ทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิตของการประกอบอาชีพ

3. ประเด็นสุดท้ายจะเป็นองค์ประกอบของทีมวิจัยจะต้องมีสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) และที่ปรึกษาด้วย

ช่วงที่สองในเดือนพฤษภาคม 2552 เป็นการพัฒนาโจทย์วิจัย โดย สกว.นราธิวาสมีข้อสงสัยและต้องการอธิบายของคำนิยาม ระหว่าง ถอดบทเรียน กับ ประสบการณ์ ดังนั้นทางหัวหน้าโครงการวิจัยฯ ได้ศึกษาค้นคว้าและได้ชี้แจงอธิบายของคำนิยาม 2 คำที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่ความหมายแตกต่างกัน

บทเรียน หมายความว่า การทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว หรืออาจกล่าวได้ว่าเราถอดบทเรียนก็เพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ๆที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน ทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลวเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้

ประสบการณ์ หมายความว่า ความสามารถในการแบ่งแยกความรู้ก่อนประสบการณ์ และความรู้หลังประสบการณ์ การรู้ความจริงหลังประสบการณ์ คือการรู้ความจริงดังกล่าว จากสิ่งที่พบจริง ๆ หรือ โดยประสบการณ์ทางตรง ส่วนการรู้ความจริงก่อนประสบการณ์นั้น คือการรู้ความจริงดังกล่าวจากการเผยแพร่ให้เห็นสาเหตุของสิ่งที่แน่นอน ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างก่อนประสบการณ์และหลังประสบการณ์ นั้นคือ สิ่งที่มาจากประสบการณ์กับสิ่งที่มีได้มาจากประสบการณ์ ซึ่งเกิดจากกระบวนการ 5 กระบวนการ คือ 1) การคิดใคร่ครวญ 2) การลงมือกระทำ 3) ผลที่เกิดขึ้นตามมา 4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้กระทำ 5) การเรียนรู้อย่างถ่องแท้ในสิ่งนั้นๆ

ประสบการณ์ คือผลของการกระทำโต้ตอบกันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม) มี 2 ชนิด คือ 1) ประสบการณ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ 2) ประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผล ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม หากต้องการเกิดประสบการณ์ต้องลงมือกระทำสิ่งที่ต้องการให้เกิดประสบการณ์นั้นด้วยตนเองเท่านั้น จึงจะเกิดประสบการณ์ขึ้นมาได้ เช่น ต้องการมีประสบการณ์ในการเขียนหนังสือ ก็ต้องลงมือเขียน ตรวจแก้ และปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง จึงจะเกิดประสบการณ์ เพียงฟังผู้อื่นเล่าให้ฟังถึงวิธีเขียน กฎเกณฑ์ในการเขียน หรือเขียนให้ดู แต่เรายังไม่ลงมือกระทำ ไม่มีทางที่จะเกิดประสบการณ์ขึ้นมาได้

เตรียมความพร้อมของทีมวิจัย

วันที่ 30 กันยายน 2552 ณ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมทีมวิจัย บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการโครงการ โดยแนะนำวิธีการใช้เอกสารการเงินและทำรายงานผลการดำเนินงาน ทำให้ทีมวิจัยสามารถเก็บหลักฐานการเงินจากร้านค้าได้ถูกต้อง มีบันทึกรายละเอียดค่าใช้จ่ายงบประมาณ และมีรายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมอย่างเป็นระบบ

ผลการดำเนินงานทำให้ทีมวิจัยมีเข้าใจในสัญญาโครงการวิจัยมากขึ้น และนำสู่การปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ได้อย่างถูกต้อง เช่น แนวทางการปฏิบัติเรื่องการเงิน บัญชี เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของ สกว.

1. การเปิดบัญชี หัวหน้าโครงการจะเปิดบัญชีธนาคาร โดยมีผู้มีอำนาจส่งจ่ายเงินอย่างน้อยสองในสามตามชื่อที่ระบุในจดหมายแจ้งธนาคารเพื่อเปิดบัญชี
2. รายงานการเงินที่สรุปงบประมาณค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดที่ระบุตามสัญญา พร้อมทั้งส่งรายงานความก้าวหน้า
3. สำเนาสมุดบัญชีธนาคาร
4. หลักฐานทางการเงินที่ใช้ประกอบการเบิกจ่ายใช้ประกอบการเบิกจ่าย จะมี 3 แบบด้วยกัน และจะมีความแตกต่างกัน ได้แก่ ใบเสร็จรับเงินจากทางร้านค้า ใบสำคัญรับเงินและรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน

นอกจากนี้ ทำให้ทีมวิจัยมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ต่างๆ กล่าวคือ หัวหน้าโครงการจะมีสิทธิเซ็นจ่ายเงินเพียงผู้เดียว (กรณีใบสำคัญรับเงิน) ทีมวิจัยมีสิทธิ์จ่ายเงินทุกคน (กรณีใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน) เป็นต้น และทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ศัพท์ทางเทคนิค เช่น ตัวโครงการ (concept paper หรือเรียกว่า CP) งบประมาณ (budget sheet)

ประชุมสรุปผลความก้าวหน้าผลการวิจัย

ประชุมประจำเดือนจำนวน 9 ครั้งทุกเดือนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทีมวิจัยวางแผนการดำเนินโครงการวิจัยตามที่กำหนดได้ และสร้างความเข้าใจระหว่างหมู่สมาชิกด้วยกัน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างการจัดเวทีชุมชนเพื่อถอดบทเรียน ประสพการณ์ และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย สืบเนื่องจากในสัญญาเริ่มต้นเมื่อวันที่ 1 เดือนกันยายน พ.ศ.2552 แต่ในทางปฏิบัติจริงเริ่มเซ็นสัญญาจริงเมื่อวันที่ 8 เดือนกันยายน พ.ศ.2552 และทาง สกว. ภาคโอนเงินโครงการดังกล่าวเมื่อวันที่ 22 เดือนกันยายน พ.ศ.2552

ปัญหาที่พบ

1. มีวันสำคัญทางศาสนาอิสลามนั้นด้วยคือ วันฮารีรายอ ซึ่งเป็นเหตุที่การดำเนินการในเดือนแรกชะงักไปโดยปริยาย
2. ปลายเดือนตุลาคมจนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2552 ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสประสบเหตุน้ำท่วม จนทำให้แผนงาน/กิจกรรมที่กำหนดไว้ เช่น จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสพการณ์ระหว่างกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) กับกลุ่มสตรีฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเลื่อนไปโดยไม่มีกำหนด
3. ประชาชนกลุ่ม ไม่ประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครเมกะ ทำให้การดำเนินงานโครงการชะงัด และส่งผลให้มีการดำเนินงานแผนงานช้าไปตามที่กำหนด

วิธีแก้ไข

1. หลังจากการประชุมเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการโครงการประชุมแล้ว จากนั้นมีการประชุมเพื่อกำหนดแผนงานตามโครงการวิจัยตามที่กำหนดได้ทันที
2. ทีมวิจัยได้ลงมติเห็นว่าแผนงาน/กิจกรรมที่ 3 คือ จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) กับกลุ่มสตรีฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะไปพร้อมๆ กับกิจกรรมที่ 7.ทัศนศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้าน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือดูงานที่กลุ่มแม่บ้านที่มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จแล้ว

ลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียนประสบการณ์ และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ

ผลการลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน ประสบการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย สรุปพอสังเขปดังนี้

1. ด้านการจัดการกลุ่ม

ช่วงแรกไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพ ดังนั้นจึงไม่มีโครงสร้างหน้าที่ที่ชัดเจน ด้วยเนื่องจากสาเหตุสมาชิกกลุ่มไม่มีอาชีพหลัก หรือบางคนต้องย้ายตามครอบครัวใหม่

ต่อมาเมื่อมีการทำกิจกรรมและมีสิ่งเข้ามาขึ้น ทำให้เกิดการรวมตัวกันที่เข้มข้นขึ้น และมีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก เช่น มีการจัดร้านค้าสำหรับสมาชิก และเงินสะสม เพื่อเป็นเงินออมในอนาคตอีกด้วย

นอกจากนี้มีการถอดบทเรียนจากการได้อบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นบทเรียนแก่กลุ่ม และตอบสนองความต้องการของกลุ่มอย่างแท้จริง

2. ด้านการพัฒนาทักษะและผลิตภัณฑ์

สมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะในการตัดเย็บเสื้อผ้าดีเท่าที่ควร และไม่สามารถบริหารเวลาตามแบบที่กำหนด นอกจากนี้แล้ว สมาชิกบางคนมีความถนัดเฉพาะด้านเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันทางกลุ่มยังขาดเครื่องจักร เนื่องจากเครื่องจักรที่ใช้นั้นเป็นเครื่องจักรปักผ้ากลุ่ม ไม่ใช่เครื่องจักรอุตสาหกรรมเฉพาะงานตลอดจนมีเครื่องจักรไม่เพียงพอต่อจำนวนสมาชิกกลุ่ม ส่งผลให้การผลิตไม่ได้ตามที่ต้องการ ซึ่งทางกลุ่มได้ขอความช่วยเหลือจาก กอ.รมน. ในการสนับสนุนเครื่องดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้ ส่วนผ้าในการจัดทำผลิตภัณฑ์ จัดซื้อจากร้านในพื้นที่ และกรุงเทพฯ เป็นหลัก โดยจะซื้อครั้งละมากๆ เพื่อจะได้ประหยัดการขนส่ง และได้ส่วนลด

3. ด้านการตลาด

มีประธานกลุ่มคนเดียวที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาตลาด และขอความร่วมมือจากศูนย์ประสานงานให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ศวชต.มจร.) ในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ่านเว็บไซต์ และจัดแสดงสินค้าตามบูธ ตามที่หน่วยงานที่รับเชิญ ส่งผลให้มีตลาดที่หลากหลาย ทำให้โอกาสการขายมากขึ้น

สรุปผลการลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน ประสพการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ

ผลการดำเนินงานในการลงพื้นที่จัดเวทีชุมชน เพื่อถอดบทเรียน ประสพการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย สรุปพอสังเขปในด้านแก้ไขปัญา และบริหารจัดการดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารกลุ่ม

- แนวทางการแก้ปัญหาลำดับแรกคือ คัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม เฉพาะผู้ที่มีความสนใจด้วยใจ (IKALAS HATI)
- แบ่งหน้าที่รับผิดชอบและจัดทำโครงสร้างบริหารกลุ่มให้มื่ออย่างชัดเจน ด้วยการจัดทำบอร์ดโครงสร้างบริหารกลุ่มขึ้น
- จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อสรุปต้นทุนการผลิต และมีการแบ่งปันผลกำไรให้แก่สมาชิก
- จัดตั้งกฎระเบียบและกติการ่วมกัน

2. ด้านการผลิต และทักษะฝีมือ

- ประธานกลุ่มจะคอยให้คำชี้แนะและแนะนำอย่างใกล้ชิดให้กับสมาชิก สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า และสมาชิกภายในกลุ่มจะช่วยกันสอนและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
- สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า ประธานกลุ่มจะให้สมาชิกเย็บแยกส่วนตามที่ตนถนัดเท่านั้น บางครั้งประธานกลุ่มจะทำเป็นแบบตัวอย่าง แล้วมาประกอบเป็นชิ้นงานอีกครั้งหนึ่ง
- ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการพัฒนาทักษะฝีมือ เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแก่สมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การเย็บเสื้อผ้าในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างชำนาญมากขึ้น

3. ด้านเครื่องจักร

- เครื่องจักรที่ใช้นั้นเป็นเครื่องจักรปักผ้าคลุม ไม่ใช่เครื่องจักรอุตสาหกรรมเฉพาะงาน ตลอดจนมีเครื่องจักรไม่เพียงพอต่อจำนวนสมาชิกกลุ่ม
- ทางกลุ่มขอให้สมาชิกที่มีเครื่องจักรของตน นำมาไว้ที่กลุ่ม และหาช่างในหมู่บ้านมาดัดแปลงเครื่องจักรปักผ้าคลุมเป็นเครื่องจักรเย็บเสื้อผ้า
- ทางกลุ่มขอความอนุเคราะห์ใช้เครื่องจักรเย็บเสื้อผ้า จาก อบต.กะลุวอ

4. ด้านการตลาด

- เสริมสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่สมาชิกที่มีความสนใจและชอบติดต่อบปะกับผู้คน โดยมีการพิจารณาคุณสมบัติ มีธรรมาศยดี เข้าหากับคนง่าย ไม่มีข้อจำกัดเรื่องส่วนตัว
- ประธานกลุ่มจะประสานงานฯ กับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อเข้าร่วมและจัดนิทรรศการออกงานตามหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มภายในตัว
- ทางกลุ่มติดต่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้ความช่วยเหลือ เช่น การอบรมทัศนศึกษาดูงานการออมเงินในรูปแบบ สหกรณ์ชุมชน เป็นต้น

ทัศนศึกษาฐานกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามแผนดำเนินการนั้นจะไปทัศนศึกษาฐานที่กลุ่มสตรีปุยุค (โรตีกอบ) ตำบลปุยุค อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาประเด็นทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิตของการประกอบอาชีพ และกลุ่มกะปิเยาะห์ ตำบลกะมิยอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาประเด็นประสบการณ์ และวิธีแก้ปัญหาบริหาร แต่ตามแผนงานศึกษาฐานนั้นมีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มพื้นที่ศึกษาดังนี้

1. ทัศนศึกษากลุ่มจักรสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 3 บ้านท่ามะนาว ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาประเด็น การรวมกลุ่มสมาชิก ทุน และการบริหารกลุ่ม
2. ทัศนศึกษากลุ่มมะกรูดหวาน ตำบลบาราเฮาะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาประเด็นรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มสมาชิก การตลาด และกำลังใจ
3. ทัศนศึกษากลุ่มกะปิเยาะห์ ตำบลกะมิยอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาประเด็นประสบการณ์และวิธีแก้ปัญหาบริหาร

ทำให้ทราบถึงการแก้ปัญหาอุปสรรค ในการบริหารงาน คน ทรัพยากรในพื้นที่เป็นตัวกำหนด และการรู้จักใช้กระบวนการของกลุ่มเป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหา

สรุปผลทัศนศึกษาฐานกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2553 ประชุมสรุปผลการดำเนินงานทัศนศึกษาฐานกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปพอสังเขปได้ดังนี้

1. ทัศนศึกษากลุ่มจักรสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 3 บ้านท่ามะนาว ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี รับทราบความเป็นมา กลุ่มจักสานตั้งแต่การเกิดกลุ่มในปี 2530 แต่ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการสมาชิก จนในที่สุดได้เลิกไป ต่อมา ปี 2545 ได้มีการร่วมตัวใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อแสวงหารายได้เสริมหลังจากเก็บเกี่ยวนา และผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นของใช้ในครัวเรือนมากกว่า เมื่อเข้าสู่ยุคผลิตภัณฑ์พลาสติกเข้ามาแทนที่ ยิ่งทำให้การจักสานเพิ่มความเสี่ยงที่จากสูญหายไปจากชุมชน

นอกจากนี้ กลุ่มยังมีประสบการณ์ในการหาตลาดที่ชายแดนปาตังเบซาร์ ของประเทศมาเลเซีย โดยร่วมกับบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำให้กลุ่มได้ตลาด และมีการคิดค้นในการป้องกันการขึ้นรา โดยใช้กระบวนการทดลองถูกลองผิด จนในที่สุดสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ และทำให้เกิดการพัฒนาแบบต่าง ๆ

2. ทัศนศึกษากลุ่มมะกรูดหวาน ตำบลบาราเฮาะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้รับรู้ถึงความเป็นมาของกลุ่มมะกรูดหวาน ซึ่งจะเป็นกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการร่วมตัวกันเพื่อให้ชุมชนยอมรับในความสามารถ และเพื่อยกคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการให้ชุมชนเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มสตรีหม้ายขอแม้อย่างมาก

รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มนั้น จะมีการร่วมตัวกันทุกวันศุกร์ เพื่อมาร่วมกิจกรรมและจักสานกันมะพร้าวให้เป็นผลิตภัณฑ์ตะกร้า เพื่อใส่ผลไม้ต่าง ๆ ซึ่งช่วงแรกการร่วมตัวกันจะต้องเรียนรู้ใจซึ่งกันและกันก่อน ส่วนด้านการตลาดนั้นยังไม่เด่นชัดเท่าใดนัก

3. ทศนศึกษาในกลุ่มกะปิเยาะห์ ตำบลกะมียอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้ศึกษาประเด็น ประสพการณ์และวิธีแก้ปัญหาบริหาร และความเป็นมาของกลุ่มผู้ผลิตกะปิเยาะห์ที่ผ่านมา ก่อนจะมีการ รวมกลุ่มกัน ต่างคนต่างขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ทำให้มีโอกาสด່รง คัดเลือกสินค้า และกำหนดราคา โดยฉวยโอกาสในความอ่อนแอของการรวมกลุ่มผู้ผลิตกะปิเยาะห์ ทำให้เกิดมีการกดราคา และการขาย ตั้ดราคาตัวเอง ทำให้ผู้ผลิตตกในความจำยอมจะต้องขาย ขณะเดียวกัน การค้าขายกับนายทุน จะใช้ระบบเงินเชื่อ ไว้วางใจกัน ภายหลังเมื่อมีการฉ้อโกงขึ้น ส่งผลให้ทุกฝ่ายมาพูดคุยเรื่องระบบซื้อขาย ให้มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง จากจุดนี้เอง เป็นจุดเริ่มต้นของการพบปะสนทนา ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นจริงเป็นจัง

อย่างไรก็ตาม ความคิดในการรวมกลุ่มมีมาอย่างต่อเนื่อง และสามารถปฏิบัติได้เพียงบางส่วน เท่านั้น เนื่องจากขาดผู้ดำเนินการหลัก ไม่มีการหนุนเสริมกระบวนการรวมกลุ่ม เพื่อเป็นการแก้ไข ปัญหาต่างๆ โดยรวมกลุ่มผู้ผลิตรายย่อยในตำบลกะมียอ เพื่อนำร่องในการสร้างความเป็นหนึ่ง และ เกิดอำนาจต่อรองราคาอย่างเป็นธรรม ยกย่องมาตรฐานการผลิตที่มีคุณภาพ และยังช่วยให้ผู้ผลิต รายย่อยมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้แล้ว การผลิตเครื่องแต่งกายมุสลิมยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์จังหวัดปัตตานี ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับนโยบาย ผลเหตุให้ได้รับเงินสนับสนุน และทางกลุ่ม มีการระดมทุนทั้งในคนที่ผลิตกะปิเยาะห์ กลุ่มไม่ผลิตกะปิเยาะห์ และกลุ่มคนที่มีเงินที่ไม่ได้อยู่ในตำบล กะมียออีกด้วย

จัดเวทีประมวลข้อมูลบทเรียน ประสพการณ์ เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการดำเนินการจัดเวทีประมวลข้อมูลบทเรียนประสพการณ์ เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับ กลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้ใช้กระบวนการจัดกลุ่มสนทนาแบบไม่เป็นทางการ (Focus group) ได้รู้ถึงแก่นของความเป็นมาของกลุ่มโดยมีประเด็นน่าสนใจดังต่อไปนี้

1. กลุ่มสตรีหม้ายไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพ แต่จะเป็นรูปแบบการจ้างงาน มากกว่า ส่งผลให้กลุ่มไม่มีความเข้มแข็ง

2. การร่วมตัวกันของกลุ่มสตรีหม้ายจะมีลักษณะกลุ่มจัดตั้ง เพื่อง่ายต่อการขอรับทุนสนับสนุน จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

3. ตามข้อ 1 และข้อ 2 แม้ว่าจะเป็นเรื่องจริง แต่มีสิ่งหนึ่งที่แอบแฝงอยู่ คือ เป็นการคิดริเริ่ม ในการสร้างกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่ม โดยผ่านกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้มีสมาชิกในครั้งแรกนั้น มากถึง 20 คน และปัจจุบันมีสมาชิกเหลือเพียง 10 คนเท่านั้น ซึ่งจะเป็นกระบวนการหนึ่งในการคัดเลือก สมาชิก (screening) ที่มีความสนใจจริง

4. ผลสืบเนื่องจากการร่วมตัวกันของสตรีหม้ายที่มีเป้าหมายที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้

4.1 ประธานกลุ่มต้องหาตลาดและออกงานเอง แม้ว่าเป็นประธานกลุ่มจะมีศักยภาพ ทางด้านการตลาดและภาวะผู้นำก็ตาม แต่กลุ่มจะต้องประสบปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้คือ ความต่อเนื่อง ในการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ และฝึกพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์ หลังจากการได้รับการ ฝึกอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2 ถึงแม้ผู้นำกลุ่มจะมีความกระตือรือร้นและมีความพยายามสูงมาก ในการหาช่องทางในการให้ขอความร่วมมือ แต่สมาชิกบางคนกลับให้ความร่วมมือน้อย ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ และในการผลิต ก็เพราะว่าสมาชิกไม่ได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ จึงไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่ม

4.3 ความคาดหวังจากสมาชิกกลุ่มที่มีต่อหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ความต่อเนื่องในการส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพและการจัดหาช่องทางการตลาด เมื่อผลิตแล้ว แต่ไม่สามารถขายได้ จะเป็นเรื่องที่ย่ำแย่จนจิตใจให้กับสมาชิกกลุ่มอย่างมาก

5. ทวนการดำเนินการทั้งหมดมาจากประธานแต่ผู้เดียว ซึ่งจะมีข้อดีและข้อเสียดังนี้

5.1 ข้อดี

- เป็นการแสดงภาวะของผู้ผู้นำ และความตั้งใจจริงในการจะฝ่าฟันปัญหาอุปสรรค เช่น กล้าที่จะขาดทุน ลองผิดลองถูก เพื่อสร้างความมั่นใจแก่สมาชิกกลุ่ม
- คล่องตัวในการใช้จ่ายซื้อวัสดุต่างๆ ในการผลิต
- ได้กำไรแต่ผู้เดียว

5.2 ข้อเสีย

- ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกด้วยกัน ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกัน
- ขาดการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนงาน และการตัดสินใจร่วมกัน
- ทำให้เกิดความรู้สึกการเอาเปรียบค่าแรง เช่น ลูกจ้างกับนายจ้าง

เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน นำเสนอทางเลือกทางออกต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู)

ผลสืบเนื่องจากการดำเนินการตามแผนกิจกรรมจัดเวทีประมวลข้อมูลบทเรียน ประสบการณ์เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน นำเสนอทางเลือกทางออกต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มสตรีหม้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) ซึ่งในวันที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2553 มีหน่วยงานที่เข้าร่วมดังนี้

1. คณะทำงาน กอ.รมน.ภาค 4 โครงการทำดี มีอาชีพ จะให้การสนับสนุนเครื่องมือการทำขนม
2. ธนาคารอิสลาม สาขานราธิวาส มีโครงการขอสินเชื่อเป็นกองทุนหมุนเวียนสำหรับรายบุคคลไม่เกิน 50,000 บาท โดยมีเงื่อนไขต้องเป็นบุคคลที่มีรายได้ และแหล่งที่ทำหน้าที่ชัดเจนเป็นผู้ค้ำประกัน และถ้าเป็นกลุ่มนั้นไม่เกิน 200,000 บาท โดยใช้สมาชิกกลุ่มเป็นผู้ค้ำประกันซึ่งกันและกัน ไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการหรือผู้ที่มีเงินเดือนเป็นประจำ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้ได้รับผลกระทบอย่างมาก

ในการนี้ พ.อ.ฐกร เนียมรินทร์ ผู้รับผิดชอบโครงการทำดี มีอาชีพ กอ.รมน.ภาค 4 ได้กล่าวขอบคุณทางธนาคารอิสลามที่มีโครงการสินเชื่อ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับบุคคลไม่เกิน 50,000 บาท ที่สามารถต่อยอดโครงการทำดี มีอาชีพดังกล่าวได้เป็นจริงมากขึ้น สำหรับบุคคลที่ไม่มีทุนจะทำธุรกิจส่วนตัวได้

3. เจ้าหน้าที่ศูนย์เฝ้าระวังยาพิษฟูสุภาพจิตประจำโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ โรงพยาบาลบาเจาะ ส่วนใหญ่จะเป็นการเปิดประเด็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่ได้จากการสนับสนุนกลุ่มอาชีพสตรีหม้าย อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

4. เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิชาการ ให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศวชต.) จะให้การสนับสนุนเครื่องจักรโพงอุตสาหกรรมหรือที่เรียกว่า “แซกริม”

ส่วนด้านการตลาดนั้นยังไม่มีหน่วยงานใดที่จะมาช่วยเหลืออย่างชัดเจน แต่ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ คือ อยากให้ทางกลุ่มนั้นไม่จำเป็นต้องทำผลิตภัณฑ์จากผ้าปาเต๊ะเท่านั้น เช่น รับผิดชอบผ่านนักเรียนในพื้นที่ หรือการทำขนมตามพื้นบ้านที่นิยมประทานกัน ก็จะสามารถช่วยเหลือประคับประคองให้กลุ่มมีรายได้ที่หลากหลาย และเป็นการลดความเสี่ยงที่จะไม่มีรายได้

บทที่ 5

ผลการวิจัย

โครงการ “รูปแบบทางเลือกในการบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจาก พระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอดันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อถอดบทเรียน ประสบการณ์และแนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อศึกษาทางเลือกทางออกในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และ 3) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และฟื้นฟูการทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ (รอดันบาตู) หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

บทเรียน ประสบการณ์ และแนวทางแก้ปัญหาที่ผ่านมาของกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม)

บทเรียนที่ผ่านมา พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มฯ ขาดการวางแผนโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน ไม่มีการรวบรวมข้อมูลเป็นรายงาน ขาดการวางระบบที่ชัดเจนของการทำงานกลุ่มฯ นอกจากนี้แล้ว บางคนก็ไปทำงานข้างนอกเพื่อหารายได้ที่ดีกว่า เนื่องจากค่าใช้จ่ายประจำวันกับรายได้ไม่พอ จนทำให้การร่วมกันยิ่งลำบากมากขึ้น เพราะการรวมสมาชิกจะเป็นลักษณะเฉพาะกิจ (มารวมตัวก็ต่อเมื่อมีรายการสั่งทำสินค้ามาเท่านั้น) ส่งผลให้การรวมตัวในประชุมหารือในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคไม่ได้ต่อเนื่องเท่าที่ควร

หลักจากมีกลุ่มฯ ได้มีโอกาสทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มฯ จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งพอประมวลได้ ดังนี้

ปี 2549 ได้รับการอบรมการตัดเย็บเสื้อผ้าโดยบริษัทสยามแฮนด์ สีนค้ำตราสัญลักษณ์ “แดงโม” สนับสนุนโดย พล.ท.องค์กร ทองประสม ผอ.กอ.สสส.จชต.มท. 4 และพลตรีพิเชษฐ์ วิสัยจร รองผอ.กอ.สสส.จชต. รอง มท.4 และปี 2550 ได้เข้าอบรมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในโครงการ (ถุงผ้าพระราชทาน)

ผลของการจัดอบรมครั้งนั้น ทำให้สตรีหม้ายได้เรียนรู้ระบบการทำงานของโรงงาน ระบบการบริหารจัดการ และมีทักษะการตัดเย็บเสื้อผ้างก็จริง อย่างไรก็ตามการอบรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดี แต่ทางโครงการไม่ได้ตอบสนองมาจากความต้องการของตัวบุคคลแต่อย่างใด ก็เพราะว่าบางคนไม่ถนัดในการตัดเย็บเสื้อผ้า แต่มีความถนัด ชอบ ด้านค้าขายมากกว่า เป็นต้น แต่สืบเนื่องจากโครงดังกล่าวเป็นลักษณะการเกณฑ์คนเข้าร่วมอบรม และมีค่าตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ เป็นแรงจูงใจมากกว่า หลังจากการอบรมเสร็จทุกคนก็จะแยกย้ายไป ไม่มีการตกผลึกของการรวมตัวกัน สุดท้ายความรู้ที่ได้เรียนมาไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

ปี 2551ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ศวชต.มนร.) ในการสร้างแรงกระตุ้นให้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เพื่อจัดตั้งกลุ่ม และเพื่อง่ายได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และจากนั้นไม่นาน ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากองค์กร The Thai Craft association, Forum Asia (FK) ภายใต้การบริหารของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เพื่อให้คำแนะนำผลิตภัณฑ์และผลักดันให้กลุ่มมีการพัฒนาด้านฝีมือ และมีการประชุมแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อขายไปยังตลาดทั้งภายในและต่างประเทศของ The Thai Craft association, Forum Asia จำนวน 3 ครั้ง (ผลิตกล่องบรรจุภัณฑ์ ใส่เสื้อผ้า กล่องใส่สบู่ เป็นต้น) ดังรูปต่อไปนี้

ผลจากการสนับสนุนขององค์กร The Thai Craft association, Forum Asia ดังกล่าว ทางกลุ่มฯ มีความรู้สึกว่าการจะได้ขายของนั้นมีความยากลำบาก ก็เพราะว่าผลิตภัณฑ์สินค้าที่จะได้วางขายตลาดของ The Thai Craft association, Forum Asia จะต้องมีความมาตรฐานสูงมาก ในขณะที่กลุ่มฯ กำลังพัฒนาฝีมือ ได้รับการชี้แนะจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นอย่างดี หลังจากกลุ่มฯ กลับจากการประชุมแลกเปลี่ยนก็ได้ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตามที่เจ้าหน้าที่ได้ให้คำแนะนำ เมื่อทางกลุ่มฯ ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ได้จัดส่งผลิตภัณฑ์ไปยังองค์กรดังกล่าว เพื่อให้ดูว่าได้มาตรฐานตามที่เจ้าหน้าที่ให้คำชี้แนะไว้ข้างต้นหรือไม่ แต่กลับมีเจ้าหน้าที่ท่านอื่นมาให้คำชี้แนะใหม่ จนทำให้มีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งมาก ส่งผลให้กลุ่มต้องเสียเงินทุนและเสียเวลาอย่างมาก ก็เพราะว่าสินค้าของกลุ่มฯ ที่ผลิตได้นั้น ไม่มีที่ท่าว่าจะได้วางขายสักที จนทำให้กลุ่มเกิดความท้อแท้ ก็เพราะว่าเงินทุนต้องจมกับการพัฒนาฝีมือตามที่เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ขณะที่ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตได้กลับไม่มีตลาดที่ชัดเจนแน่นอน จนทำให้กลุ่มหันมาดูศักยภาพของตนเอง และปรับผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่นิยมมาใช้ และมีช่องทางที่ดีกว่า เช่น พวงกุญแจ กระเป๋าใส่ดินสอหรือแว่นตา กระเป๋าสตาร์ค กระเป๋าใส่เอกสารสำหรับการประชุม เสื้อผ้า กางเกง เป็นต้น

ปี 2552 ได้รับสนับสนุนขององค์กร The Thai Craft association, Forum Asia ดำเนินงานปฏิบัติงานส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มผู้ผลิตภาคใต้ เมื่อวันที่ 7-13 พฤษภาคม พ.ศ.2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิต สามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภาคใต้เข้าร่วมงานแสดงสินค้ากับทางสมาคมไทยคราฟท์ เพื่อให้เป็นโอกาสช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ประสบการณ์ในการปัญหา/อุปสรรคของกลุ่ม

เนื่องจากลักษณะการบริหารกลุ่มไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพ แต่รูปแบบการกระจายงานไปยังสมาชิกตามบ้านพักในเขตบริเวณเดียวกัน โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้จัดหางาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานจากหน่วยงานราชการที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นจึงถือได้ว่ากลุ่มขอแม่ เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางด้านการตลาดอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ด้วยศักยภาพของผู้นำที่มีคุณสมบัติพร้อมต่อการดำเนินงานกลุ่ม แต่ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ คือ ความต่อเนื่องต่อการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่หลังจากการได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากการผลิตเป็นการผลิตตามบ้านไม่ได้มีการรวมกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มจะกลับไปฝึกพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นไปได้ค่อนข้างยากต่อการดูแลจากผู้นำกลุ่ม ถึงแม้ผู้นำกลุ่มจะมีความกระตือรือร้นและความพยายามสูงมากในการหาช่องทางในการให้ความร่วมมือ แต่สมาชิกกลับมีส่วนร่วมน้อยมาก จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ซึ่งค่อนข้างใช้เวลาในการที่จะให้สมาชิกยอมรับและผลิตได้

แนวทางแก้ปัญหาบริหารจัดการกลุ่ม

1. เบื้องต้นได้คือผลิตงานต้นแบบแล้วจ้างงานในชุมชนให้เป็นผู้ผลิตเช่นปัจจุบัน
2. ความคาดหวังจากกลุ่มผู้ผลิตที่มีต่อหน่วยงานคือความต่อเนื่องในการส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพ และ จัดหาช่องทางการตลาด

ผลการลงพื้นที่จัดเวทีชุมชนถอดบทเรียน

การจัดกระบวนการวิจัยเพื่อค้นหารูปแบบการบริหารและจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม่) ในครั้งนี้จะให้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group) และแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของสมาชิกกลุ่มในการให้ข้อมูล และเรียบเรียงเป็นข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร โดยจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน ทั้งนี้เพื่อทางกลุ่มตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขข้อมูลต่อไป

1. ช่วงเริ่มต้นของการตั้งกลุ่ม ไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพแต่อย่างใด แต่จะเป็นรูปแบบการกระจายงานไปยังสมาชิกตามบ้านพักในเขตบริเวณเดียวกัน ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ต่อมาเมื่อสมาชิกมีงานทำอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดเล็งเห็นความสำคัญของการรวมตัวกัน และง่ายต่อการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ เช่น ในการอบรม สนับสนุนงบประมาณ เป็นต้นจึงทำให้สมาชิกมีการร่วมตัวอย่างจริงจัง

2. การพัฒนาทักษะฝีมือของกลุ่มสมาชิก เนื่องจากสมาชิกบางท่านมีฝีมือในการตัดเย็บไม่ดีนัก และความต่อเนื่องหลังจากการได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากการผลิตเป็นการผลิตตามบ้าน

ไม่ได้มีการรวมกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มจะกลับไปฝึกพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นไปได้อ่อนช้อยต่อการดูแลจากประธานกลุ่มกลุ่ม

หลังจากกลุ่มรู้ถึงปัญหาและข้อจำกัดของแต่ละคน จึงมีการแบ่งเวลาตามความสะดวกของแต่ละคน จะเรียกว่า “ทำงานไม่ฝืนตัวเอง” แต่จะต้องมาทำ ณ ที่ทำงานกลุ่ม เพื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้ และง่ายต่อการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากประธานกลุ่ม (quality control: QC) ซึ่งมีการทำงานอย่างเข้มข้น จนทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดี ได้รับการยอมรับจากผู้ซื้อ

อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มมีลักษณะมีประธานกลุ่มมีเข้มแข็ง แต่ในขณะเดียวกันจะมีจุดอ่อนพร้อมๆ กัน กล่าวคือ เมื่อประธานกลุ่มไม่อยู่ หรือไม่สบาย ติดประชุมต่างจังหวัด ทางสมาชิกกลุ่มก็ไม่สามารถจะดำเนินการเอง จึงเป็นสาเหตุทางกลุ่มมีความอ่อนแอในอนาคตได้

เมื่อสมาชิกกลุ่มได้ทราบข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประธานกลุ่มได้เห็นความสำคัญของตำแหน่งรองประธานกลุ่มขึ้น (ตามแผนผังข้างล่างต่อไปนี้) และมีการผลักดันให้สมาชิกเรียนรู้หรือออกงานตามบูธ และแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยเฉพาะเวทีจัดประชุมของกลุ่มอาชีพ ซึ่งจะมีความต่างที่ผ่านมา ซึ่งมีลักษณะประธานกลุ่มเป็นผู้จัดหางาน ตามศักยภาพของประธานกลุ่ม

3. ด้านการบริหารกลุ่ม แนวทางการปัญหาลำดับแรกคือ คัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม เฉพาะผู้ที่มีความสนใจด้วยใจจริง ๆ (IKALAS HATI) และมีการจัดทำโครงสร้างบริหารกลุ่มให้มีความชัดเจน และแบ่งบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่ายขึ้น โดยมีการจัดทำบอร์ดโครงสร้างบริหารกลุ่มขึ้น ส่งผลให้กลุ่มมีแรงกระตุ้น และความสำคัญของการทำงานแบบกลุ่มดังเช่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4. ด้านการผลิตและการตลาด เนื่องจากสมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะในการตัดเย็บเสื้อผ้า และไม่สามารถตัดผ้าตามแบบที่กำหนด นอกจากนั้นแล้วสมาชิกกลุ่มมีความถนัดเฉพาะด้านเท่านั้น ส่วนช่วงแรกนั้นประธานกลุ่มจะคอยให้คำชี้แนะและแนะนำอย่างใกล้ชิดให้กับสมาชิก สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า (เย็บตรง) และสมาชิกภายในกลุ่มจะช่วยกันสอนและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง

ในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า ประธานกลุ่มจะให้สมาชิกตัดเย็บแยกส่วนตามที่ตนถนัดเท่านั้น (บางครั้งประธานกลุ่มจะให้เป็นแบบตัวอย่าง) แล้วมาประกอบเป็นชิ้นงานอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าจะเสียเวลาบ้างก็ไม่ใช่ไร นอกจากนั้น ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแก่สมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การเย็บเสื้อผ้าในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างชำนาญมากขึ้น ส่งผลให้สมาชิกมีทักษะและถนัดมากขึ้น

ทางประธานกลุ่มจะประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อเข้าร่วมและจัดนิทรรศการออกงานตามหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มภายในตัว นอกจากนี้ทางกลุ่มได้ประสานมายังศูนย์ประสานงานฯ (ศวชต.) เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์กลุ่มโดยผ่านเว็บไซต์ ศวชต.

ทางกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ที่เชิญเข้ามาร่วมประชุม อบรม เช่น เมื่อวันที่ 10-11 กรกฎาคม พ.ศ.2552 สหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย ได้เชิญทางกลุ่ม ไปศึกษาดูงาน เรื่อง การออมแก่กลุ่มผู้นำสตรีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ สหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้การออมทรัพย์ การให้กู้ และการจัดสวัสดิการ และเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการออมทรัพย์

ผลการอบรมวันดังกล่าว ทำให้กลุ่มเกิดความคิดริเริ่มในการออมทรัพย์ภายในสมาชิกกลุ่ม โดยจะหักรายได้จากที่ขายได้ชิ้นละ 1 บาท หลังจากนั้นทางกลุ่มจะซื้อของ เพื่อขายแก่สมาชิกเท่านั้น ซึ่งจะเป็นลักษณะเชิงสหกรณ์ออมฯ เล็กๆ เพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่ม นี่ถือเป็นตัวอย่างของการขยายผลจากการเข้าร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสให้กับกลุ่ม มีการพัฒนา และเปิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	ผู้รับผิดชอบ/ สนับสนุน	ทรัพยากรที่ใช้
1. ด้านการบริหารกลุ่ม	- ไม่ได้มีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่มอาชีพ ดังนั้นจึงไม่มีโครงสร้างหน้าที่ที่ชัดเจน ด้วยเนื่องจากสาเหตุสมาชิกกลุ่มไม่มีอาชีพหลัก หรือบางคนต้องย้ายตามครอบครัวใหม่	- แนวทางการปัญหาลำดับแรกคือคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม เฉพาะผู้ที่มีความสนใจด้วยใจจริง ๆ (IKALAS HATI) - จัดทำโครงสร้างบริหารกลุ่มให้มีอย่างชัดเจน และแบ่งบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่ายขึ้น โดยมีการจัดทำบอร์ดโครงสร้างบริหารกลุ่มขึ้น		
2. ด้านการผลิต	- เนื่องจากสมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะในการตัดเย็บเสื้อผ้า และไม่สามารถตัดผ้าตามแบบที่กำหนด นอกจากนั้นแล้วสมาชิกกลุ่มมีความถนัดเฉพาะด้านเท่านั้น	- ประธานกลุ่มจะคอยให้คำชี้แนะ และแนะนำอย่างใกล้ชิดให้กับสมาชิก สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า (เย็บตรง) และสมาชิกภายในกลุ่มจะช่วยกันสอน และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง - ในการแก้ไขปัญหาลำดับต้น สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานการเย็บเสื้อผ้า ประธานกลุ่มจะให้สมาชิกเย็บแยกส่วนตามที่ตนเองถนัดเท่านั้น (บางครั้งประธานกลุ่มจะทำเป็นแบบตัวอย่าง) แล้วมาประกอบเป็นชิ้นงานอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าจะเสียเวลาบางทีก็ไม่ใช่ไร	-ประธานกลุ่ม -ศูนย์ศึกษาและพัฒนา พิกุลทองฯ -สมาคมไทย คราฟแห่ง ประเทศไทย -ศวชต. -สมาชิกกลุ่ม	-ใช้งบประมาณ 20,000 บาท/ปี เพื่อส่งวิทยากรให้ ความรู้ด้านการ เย็บและผสม ผสานระหว่าง ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น -ใช้งบประมาณ 20,000 บาท/ปี เพื่อพัฒนาผลิต ภัณฑ์ที่สอดคล้อง ตามความ ต้องการของตลาด และวิทยากร กระบวนการ

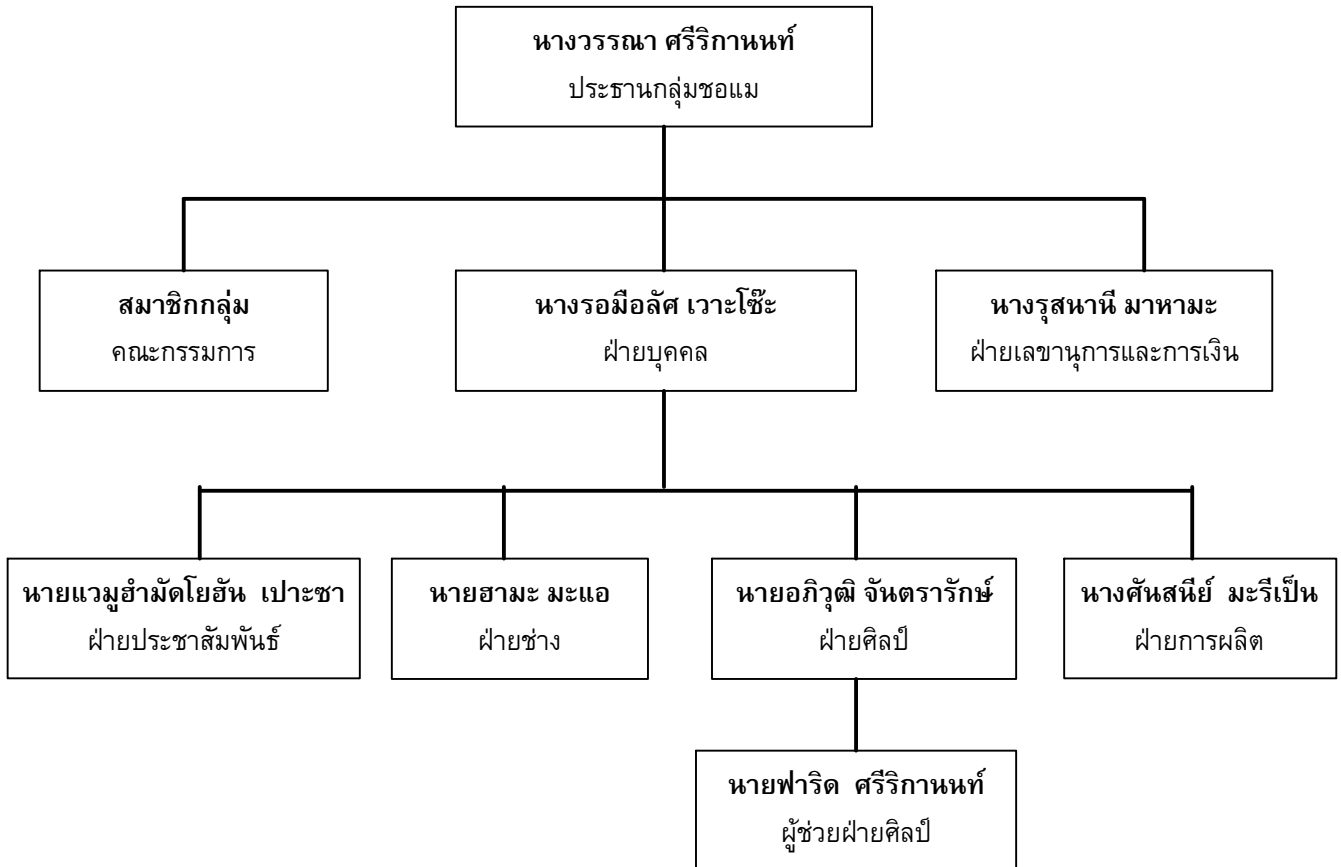
ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	ผู้รับผิดชอบ/ สนับสนุน	ทรัพยากรที่ใช้
		-ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแก่สมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การเย็บเสื้อผ้าในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างชำนาญมากขึ้น -แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกันตามที่ตนเองถนัด		-ใช้งบประมาณ 40,000 บาท/ปี เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
3.ด้านเครื่องจักร	-เพราะว่าเป็นเครื่องจักรที่ใช้ นั้นเป็นเครื่องจักรปักผ้าคลุม ไม่ใช่เครื่องจักรอุตสาหกรรม เฉพาะงาน (เย็บเสื้อผ้า) และมีเครื่องจักรไม่เพียงพอต่อความต้องการ	-ทางกลุ่มขอให้สมาชิกที่มีเครื่องจักรของตน นำมาไว้ที่กลุ่ม และหาขายช่างในหมู่บ้านมาดัดแปลง เครื่องจักรผ้าคลุมเป็นเครื่องจักรเย็บเสื้อผ้า -ทางกลุ่มขอความอนุเคราะห์ใช้เครื่องจักรเย็บเสื้อผ้า จาก อบต. เนื่องจากที่ อบต.มีเครื่องจักรแต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างใด ดังนั้น ทางกลุ่มถือโอกาสกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	-สมาชิกกลุ่ม -อบต.รัตนบาตู	-เครื่องจักรของสมาชิกมีจำนวน 7 ตัว -เครื่องจักรของ อบต.มีจำนวน 2 ตัว
4.ด้านการตลาด	-มีประธานกลุ่มคนเดียวที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาตลาด ส่งผลให้มีตลาดไม่แน่นอน	-ทางประธานกลุ่มจะประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ และเอกชน เพื่อเข้าร่วมและจัดนิทรรศการออกงานตามหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มภายในตัว นอกจากนี้แล้วทางกลุ่มได้ประสานมายังศูนย์ประสานงานฯ (ศวชต.) เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์กลุ่มโดยผ่านเว็บไซต์ ศวชต. - ทางกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ที่เชิญเข้าร่วมประชุม อบรม ดังเช่น เมื่อวันที่ 10-11 กรกฎาคม พ.ศ.2552 สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่ง	-ประธานกลุ่ม -ศวชต.	-ค่าแผ่นพับประชาสัมพันธ์ จำนวน 500 บาท

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	ผู้รับผิดชอบ/ สนับสนุน	ทรัพยากรที่ใช้
		ประเทศไทย ได้เชิญทางกลุ่ม ไปศึกษาดูงานเรื่อง การออมแก่กลุ่มผู้นำสตรีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ สหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้การออมทรัพย์ การให้กู้ และการจัดสวัสดิการ และเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการออมทรัพย์ ผลการอบรมวันดังกล่าว ทำให้กลุ่มเกิดความคิดริเริ่มในการออมทรัพย์ภายในสมาชิกกลุ่ม โดยจะหักรายได้จากที่ขายได้ชิ้นละ 1 บาท หลังจากนั้นทางกลุ่มจะซื้อของ เพื่อขายแก่สมาชิกเท่านั้น ซึ่งจะเป็นลักษณะเชิงสหกรณ์ ออมๆ เล็กๆ เพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่ม นี่ถือเป็นตัวอย่างของการขยายผลจากการเข้าร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสให้กับกลุ่มมีการพัฒนา และเปิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น		

ส่วนทำยนี้จะเป็นการแสดงผลแผนผังโครงสร้างของกลุ่มชมแม่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างอันเนื่องมาจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอดันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส หลังจากถอดบทเรียนและประสบการณ์ในการแก้ปัญหาและการบริหารจัดการกลุ่มสตรีหม้าย (ชมแม่) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ฯ

โครงสร้างกลุ่มขอแม

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอตันบาตู

กระบวนการเรียนรู้และฟื้นฟูการทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม)

ในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้มากขึ้น โดยเห็นว่าองค์กรที่จะพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องนำกระบวนการจัดการความรู้ไปใช้พัฒนา การทำงานในองค์กร และวิธีการจัดการความรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจพอสรุปได้ดังนี้

รูปแบบการถอดบทเรียนจากการฝึกอบรม

เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพให้เกิดกระบวนการทางความคิด ในการบริหารจัดการกลุ่มควบคู่กับการบริหารจัดการด้านการผลิตให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการพาณิชย์ต่อไป

แผนการฝึกอบรมจะประกอบด้วย

1. ส่งเสริมพื้นฐานความรู้ในการบริการกลุ่ม
2. ส่งเสริมพื้นฐานความรู้การบริหารจัดการด้านการผลิต

3. กำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์จำนวนของผลิตภัณฑ์ที่ต้องผลิต พร้อมกำหนดระยะเวลาการผลิต

วิธีการฝึกอบรม

เป็นการจำลองสถานการณ์ที่กลุ่มผู้ผลิตจะต้องฝึกการทำงานให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยการกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวนผลิตภัณฑ์และระยะเวลาในการผลิต

การกำหนด การฝึกอบรมในรูปแบบนี้ กลุ่มผู้ผลิตจะเกิดการเรียนในการบริหารการวางแผนการผลิตในแต่ละขั้นตอน รู้จักการจัดแบ่งหน้าที่ การคำนวณต้นทุนและระยะเวลาในการผลิต การควบคุมการผลิต เรียนรู้เป้าหมายในการดำเนินงานและการจัดการด้านการต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการทำความเข้าใจโครงสร้างการบริหารและการดำเนินงานของกลุ่มฯ อย่างมีเป้าหมาย

การประเมินความพร้อมในการจัดตั้งกลุ่ม

การประเมินขั้นพื้นฐาน มีดังต่อไปนี้

1. ความต้องการที่จะให้มีกลุ่มอาชีพ
 2. ความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคลภายในกลุ่ม
 3. ความเข้าใจในความหมายของกลุ่มอาชีพ แตกต่างจากการรับจ้างผลิตงานทั่วไปอย่างไร
- ทดสอบความพร้อมของบุคคลที่คาดว่าจะเข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มอื่นๆ โดยใช้จิตวิทยาขั้นพื้นฐานว่า “ด้วยความกลัวต่อการประสบอุปสรรคและปัญหาของมนุษย์”

วิธีการทดสอบ

ยกประเด็นของอุปสรรคและปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดตั้งกลุ่มอาชีพดังนี้

1. อุปสรรคและปัญหาในด้านการบริหารกลุ่ม
2. อุปสรรคและปัญหาในด้านการบริหารการผลิต
3. อุปสรรคและปัญหาในด้านการบริหารผลประโยชน์ของกลุ่ม
4. อุปสรรคและปัญหาจากบุคคลภายในกลุ่ม เช่น การเปลี่ยนแปลงหัวหน้ากลุ่ม หรือมีสมาชิกน้อยลง
5. อุปสรรคและปัญหาในช่วงการฝึกทักษะและพัฒนาผลิตภัณฑ์
6. อุปสรรคและปัญหาอันเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงการเมืองระดับประเทศ สภาพสังคมโดยรวม และภายในท้องถิ่นซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนา
7. ระยะเวลาของการฝ่าวิกฤตในการพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีพื้นฐานที่มั่นคง โดยเฉลี่ยภายใน 2 ปี

ผลจากการประเมินของผู้เข้าร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม

1. การเรียนรู้พื้นฐานโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

- 1.1 ความหมายของการบริหารงาน
- 1.2 เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
- 1.3 การจัดสรรหน้าที่ของบุคคลภายในองค์กร
- 1.4 วิธีการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่ได้วางไว้

2. การฝึกปฏิบัติงานบริหารกลุ่มและบริหารด้านการจัดการการผลิต

กลยุทธ์ในการดำเนินงานการสอนจากการฝึกปฏิบัติจริง โดยการจำลองสถานการณ์จริง โดยการทำหนดให้กลุ่มผลิต ฝึกผลิตงานตามปริมาณงานที่ได้รับให้ได้ความเป้าหมายและแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

3. ผลที่ได้จากการฝึกในลักษณะนี้

3.1 กลุ่มจะเรียนรู้ในการบริหารจัดการ ขั้นตอนการดำเนินงาน การแบ่งขอบเขตภาระงาน โดยการจัดสรรกำลังคนที่เหมาะสม และภาระหน้าที่ระหว่างฝ่ายการบริหารกับฝ่ายปฏิบัติงาน เรียนรู้การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

3.2 กลุ่มจะเกิดการเรียนรู้ด้านการจัดการบริหารการผลิต โดยจะเกิดกระบวนการทางความคิด เป็นขั้นตอนและจะเรียนรู้ในการแก้ปัญหาในระหว่างการผลิต

3.3 เกิดกระบวนการทางความคิดวางแผนที่จะต้องผลิต งบประมาณที่จะต้องใช้จ่าย กำลังคนที่เหมาะสม การใช้อุปกรณ์และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งวิธีการดำเนินงานต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

4. ความต้องการและเสียงสะท้อนจากกลุ่ม

- 4.1 เพื่อให้กลุ่มมีโครงสร้างที่ความเข้มแข็ง
- 4.2 เพื่อให้กลุ่มมีงานทำอย่างต่อเนื่อง
- 4.3 ต้องการให้มีตลาดรองรับ

สรุปการเรียนรู้เรื่องของโครงสร้างการบริหาร มี 4 หลัก ประกอบด้วย

การวางแผน คือ การคิดแผนที่จะต้องทำงบประมาณที่ต้องใช้ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่องานรวมทั้งวิธีการดำเนินงานต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย

การจัดองค์กร/กลุ่ม คือ การวางตำแหน่งคนและตำแหน่งงานภายในองค์กรให้สอดคล้องกัน

การเป็นผู้นำและการจูงใจ คือ หัวหน้ากลุ่มต้องมีบทบาทในการชี้นำกลุ่ม มีความสามารถในการใช้อำนาจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ขอบเขต ความรับผิดชอบ มีจริยธรรม มีคุณธรรม และมีความเข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล

การควบคุม คือ หน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของผู้นำโดยหัวหน้ากลุ่มต้องสามารถควบคุมดูแล และตรวจสอบการทำงานของกลุ่มที่ได้วางแผนไว้ เพื่อให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ และแก้ไขถึงสิ่งที่มีข้อผิดพลาดขึ้น

การเรียนรู้ถึงบทบาทของการปฏิบัติการ

1. ทำความเข้าใจในแผนงานและเป้าหมายของกลุ่มอย่างดี
2. ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท เสียสละและอุทิศตนอย่างเต็มที่
3. มีความขยันหมั่นเพียรและความตั้งใจในการทำงานให้บรรลุสำเร็จ
4. สนใจ ขวนขวาย ใฝ่รู้และตั้งใจเรียนรู้
5. ชักถามปัญหาหากมีข้อสงสัย เพื่อช่วยแก้ปัญหาและให้มีความกระฉ่งในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

สรุปได้ว่าหากกลุ่มมีปณิธานที่จะทำงานได้อย่างเต็มที่ ทุ่มเท อุทิศตน เสียสละ อดทน กับอุปสรรคปัญหาต่างๆ ด้วยความตั้งมั่น มีจิตใจที่มั่นคง มีความรักและสามัคคี มีความตั้งใจอยู่สูงในการทำงานให้ได้ผลที่ดีที่สุด เพื่อกลุ่ม เพื่อท้องถิ่นและเพื่อครอบครัว จะส่งผลให้มีความมั่นคงทางด้านการเงินและการงานด้วย

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพในชุมชนของผู้ได้รับผลกระทบ

การพัฒนาการส่งเสริมอาชีพชุมชนไม่ควรเน้นแต่เฉพาะด้านการส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อการพัฒนากลุ่มอาชีพ ปัจจัยและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ก็จะแตกต่างกันไป หากมุ่งเน้นเฉพาะเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ งบประมาณที่ใช้ไปก็จะสูญเปล่าโดยไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ทั้งต่อผู้ให้และผู้รับ เนื่องจากการส่งเสริมที่ไม่ตรงกับปัญหา

การพัฒนาการส่งเสริมอาชีพชุมชน หน่วยงานหรือบุคลากรที่จะเข้าดำเนินการส่งเสริมในเรื่องใดๆ และในพื้นที่ใด ก็ต้องควรคำนึงถึงปัจจัยที่จะช่วยให้การพัฒนา การส่งเสริมอาชีพชุมชนให้สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ประกอบหลักๆ คือ 1) ส่งเสริมความรู้พื้นฐานการบริหารจัดการด้านการผลิต และ 2) ส่งเสริมด้านความรู้พื้นฐานการบริหารจัดการกลุ่มฯ

เมื่อกลุ่มอาชีพมีความรู้ความเข้าใจใน 2 ข้อนี้ แล้วจึงจะสามารถเข้าสู่วิธีการพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์ตามพื้นฐานความสามารถ โดยใช้วัตถุดิบที่เหมาะสมในพื้นที่กลุ่มผลิตหรือพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินการผลิตได้สะดวกและลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตได้ระดับหนึ่ง

การส่งเสริมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการพาณิชย์

1. ส่งเสริมด้านความรู้ในการใช้ความสามารถขั้นพื้นฐานของชุมชนมาพัฒนาในงานอาชีพ ซึ่งต้องพัฒนาตามความเหมาะสมทางด้านสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตเป็นหลัก
2. การฝึกทักษะขั้นพื้นฐานจนเกิดความชำนาญ และค่อยๆ ปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
3. พัฒนาศักยภาพด้านการผลิตควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพการผลิต
4. ส่งเสริมความรู้ในด้านการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งเหตุผลความต้องการการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของตนเองว่าเพื่ออะไร
5. ส่งเสริมการสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ตนเองในด้านการใช้ภูมิปัญญา ฝีมือและวัตถุดิบ ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการสร้างอาชีพ
6. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ที่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของการตลาด
7. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ช่องทางการตลาด เพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การที่จะพัฒนาการเรียนรู้ การส่งเสริมอาชีพชุมชนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างสูงสุด ต้องได้รับความร่วมมือในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการพัฒนาต้องเป็นไปอย่างจริงจังต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งการพัฒนาทั้งระบบโครงสร้างจากนี้จะใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมโดยเฉลี่ยประมาณ 3 – 5 ปี สำหรับกลุ่มที่ไม่เคยมีพื้นฐานใดๆ มาก่อน สำหรับกลุ่มที่มีพื้นฐานเดิมก่อนแล้ว จะใช้เวลาการส่งเสริมโดยเฉลี่ยประมาณ 1- 2 ปี กลุ่มจะสามารถพึ่งพาในการพัฒนา ศักยภาพตนเองได้ต่อไป

หลักการและวิธีการดำเนินงาน

ก่อนเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ใดๆ ก็ตาม นักพัฒนาหรือหน่วยงานที่จะเข้าดำเนินงานควรสำรวจข้อมูลของพื้นที่อย่างละเอียด ก็เพราะว่าอาจจะส่งผลกระทบต่องานพัฒนา ซึ่งอุปสรรคและปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ และต้องทราบก่อนเข้าพื้นที่ คือ

1. ระบบการเมือง การปกครองในท้องถิ่น เอื้ออำนวยต่องานพัฒนาหรือไม่ เนื่องจากฝ่ายปกครองในบางพื้นที่อาจจะไม่ให้ความสนใจต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชนมากนัก
2. อิทธิพลท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา
3. ลักษณะสังคมของชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี
4. นำรายละเอียดของอุปสรรคและปัญหาที่ได้รับของทั้งหมดมาวางแผนและเตรียมความพร้อมก่อนเข้าดำเนินการในพื้นที่

ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญต่อการดำเนินโครงการให้บรรลุผลสำเร็จ และที่สำคัญ ผู้ได้รับผลกระทบฯ ต้องการพึงเลี้ยงในการให้คำปรึกษาในช่วงแรกๆ

วิธีการเข้าดำเนินงานก่อนเข้าพื้นที่

ผูกมิตรกับชุมชน ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ที่มีบทบาทที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

1. จากการทำงานที่ผ่านมาทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านเยียวยา จะเน้นนักเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบเท่านั้น แต่ยังขาดมุมมองขององค์กรในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดการสนับสนุนโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น

2. สังเกตการณ์แต่ยังไม่ปฏิบัติการ สังเกต ดูความต้องการ อุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่แท้จริงของผู้ได้รับผลกระทบ ก่อน ซึ่งขั้นตอนนี้อาจใช้เวลาอยู่บ้าง การปฏิบัติต้องให้ดูสอดคล้องไปตามสภาพของสถานการณ์ของวิถีชีวิตในชุมชน การปฏิบัติต่อชุมชนต้องเป็นไปด้วยความจริงใจ ความเป็นมิตร แต่อย่าหวังในเรื่องผลของงานอย่างเดียว

สำหรับการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ยังขาดกระบวนการคัดกรองของผู้เสนอโครงการ เพื่อสอบถามเรื่องรวมความต้องการที่แท้จริง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบ ขาดความรู้สึกรู้สึกหรือตระหนักถึงความสำคัญของโครงการไป ซึ่งจะมีผลต่อความยั่งยืนของโครงการได้

3. ให้รายละเอียดความสำคัญของงานพัฒนาที่วางไว้ บอกเล่าถึงประโยชน์ที่ชุมชน หรือผู้ได้รับผลกระทบที่จะได้รับ สังเกตท่าทีและปฏิกิริยาของคนที่เราคาดว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายในการเริ่มต้นงานพัฒนาในชุมชน หากได้รับการเห็นชอบจึงค่อยเริ่มรวบรวมสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มเป้าหมายตามแผนงานพัฒนาที่วางไว้

4. เริ่มปฏิบัติงานจากกลุ่มบุคคลเท่าที่มีแล้วจึงค่อยๆ พัฒนาขยายผล ผู้ปฏิบัติงานอาจวางแผนระยะเวลาในการทำงานแต่ละขั้นไว้ แต่ก็ควรปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน เพื่อไม่ให้รู้สึกกดดันตนเอง และตัวกลุ่มด้วย

ผู้ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบควรที่จะพึงระลึกไว้เสมอว่า เมื่อเริ่มตั้งกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานได้เมื่อใดก็จะเริ่มเผชิญปัญหาจากที่ใดที่หนึ่งใน 3 ข้อเบื้องต้นหรืออาจจะเกิดได้หรืออาจเกิดได้จากทั้ง 3 ด้าน ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานต้องตั้งสติในการรับมือกับปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยความนุ่มนวล และต้องเข้มแข็งให้ได้เพื่อไม่ให้เกิดความหวั่นไหวและสั่นคลอนในกลุ่มเป้าหมายที่กำลังดำเนินงานพัฒนา

การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานควรมีจิตใจมุ่งมั่น มีความเสียสละ มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ เนื่องจากหน้าที่ของงานค่อนข้างที่จะเกี่ยวข้องอยู่กับความคาดหวังของคนสูงมาก การพัฒนาใดๆ จึงต้องใช้ความสม่ำเสมอ จริงจัง และต่อเนื่องจึงจะเกิดผลสำเร็จ หากทำเพียงเพื่องบประมาณและผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว สิ่งที่ได้รับก็สูญเปล่า ความเชื่อมั่น ความเชื่อใจ ความศรัทธา ที่ชุมชนมีต่อเราก็จะหมดสิ้นไป เมื่อมีหน่วยงานหรือบุคลากรที่มีความตั้งใจจริงเข้าไป ก็จะเป็นการอยากที่จะเข้าไปเริ่มต้น ซึ่งต้องใช้งบประมาณสูงมาก และระยะเวลาในการดำเนินงานที่ยาวนานมากขึ้น

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน.(2545). เอกสารรายงานโครงการพลังแผ่นดิน : กรณีศึกษาด้านธุรกิจ
ชุมชนกลุ่มแม่บ้านทำทราย ตาบลงหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท.
ชัยนาท : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

จूरีย์ ธีรัชกุล และคณะ.(2552).รายงานการวิจัยเรื่องสภาพชีวิต ความต้องการและการได้รับ
การเยียวยาในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบจังหวัดนราธิวาส:
กรณีศึกษาในอำเภอดากใบ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
บ้านรอดันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส.นราธิวาส :
ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.

ไพจิตร ศิลป์ท้าว และณัฐกานต์ เชื้อวชาญญ. (2552).โครงการส่งเสริมและพัฒนาสังคม
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง.น่าน : ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 25 จังหวัดน่าน.

มนัส บุรณะจันทร์.(2551). เอกสารรายงานถอดบทเรียนการดำเนินงานแก้ไขปัญหา
ความยากจน คริวเรือนำร่อง อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดสกลนคร. สกลนคร :
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร.

รัตนา ดวงแก้ว.(มปป.).แนวทางการถอดบทเรียนงาน/โครงการ/กิจกรรม. กรุงเทพมหานคร :
ศึกษานิเทศก์ สพท.กทม.1.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ.(2551). การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหารจัดการ
การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทเอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ.(มปป.).เอกสารรายงานผลการดำเนินงานเรื่องการจัดหาน้ำสับสูบน้ำ
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ
ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอดันบาตู หมู่ที่ 7
ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส.นราธิวาส : โครงการชลประทาน
จังหวัดนราธิวาส.

----- (2552).เอกสารรายงานถอดบทเรียน กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าล้านนา
บ้านป่าแดด หมู่ที่ 4 ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. เชียงราย :
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย.

----- (มปป.).เอกสารรายงานถอดบทเรียนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสวนปอ
หมู่ที่ 7 ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย.เลย : สำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดเลย.

วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ และคณะ(2551). **FACTS AND FIGURES 2008** ข้อเท็จจริงและสถิติ
ภาวะคุณภาพภาคใต้ 2551. สงขลา : สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.(2549).นโยบายและแนวทางการเยียวยา
ครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดน
ภาคใต้.ยะลา : ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.

อภิรดี แซ่ลิ้ม และคณะ.(2550).รายงานการวิจัยเรื่องสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และแนวทาง
การเยียวยาครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในจังหวัด
ชายแดนใต้ กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี.ปัตตานี : ศูนย์ประสานงานวิชาการ
ให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดชายแดนภาคใต้. คณะวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

อับดุลลอวี เจ๊ะโอะ.(2552). เอกสารรายงานถอดบทเรียนการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์
กลุ่มศรีขอแม บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง
จังหวัดนราธิวาส.นราธิวาส : ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือ
ผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดชายแดนภาคใต้. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นราธิวาสราชนครินทร์.

เว็บไซต์

<http://www.rid.go.th/royalproject>

<http://www.thaitambon.com/tambon>

www.dailynews.co.th

<http://www.oknation.net/blog/> วันที่ จันทร์ กรกฏาคม 2550

<http://3armyarea-rta.com/wpmu/kindness/2009/08/28>

<http://www.naewna.com/news.asp>

ภาคผนวก 1 ภาพกิจกรรม

กิจกรรมการอบรมพัฒนาอาชีพ
ของกลุ่มสตรีหม้ายขอแม่

ภาคผนวก 2 ตัวอย่างข้อคำถามที่ใช้ถอดบทเรียนของกลุ่มขอแม

1. ตั้งแต่ตั้งกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีบทเรียนที่ผ่านมามีอะไรบ้าง และในแต่ละบทเรียนก่อให้เกิดความรู้ในด้านใดบ้าง
2. กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีประสบการณ์อะไรบ้าง ตั้งแต่จัดตั้งกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน ประสบการณ์เหล่านั้นสอนให้เกิดอะไรบ้าง เมื่อมีประสบการณ์แล้วนำมาปรับมาใช้ได้อย่างไร อะไรที่ทำให้กลุ่มอยู่ได้ถึงทุกวันนี้ได้
3. แนวทางการแก้ปัญหาของกลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) ที่ผ่านมาและปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างไร ปัญหาที่มักจะพบมีอะไรบ้าง มีวิธีการแก้ไขอย่างไร หากเกิดปัญหาขึ้นกลุ่มมีวิธีการแก้ไขกันอย่างไร
4. กลุ่มสตรีหม้าย (ขอแม) มีโครงสร้างบริหารจัดการอย่างไร แต่ละตำแหน่งหน้าที่ทำงานเกี่ยวกับอะไรบ้าง การมีตำแหน่งหน้าที่มีความสำคัญต่อกลุ่มมากน้อยเพียงใด หากขาดแล้วจะมีผลต่อกลุ่มอย่างไร

ภาคผนวก 3 ประวัติที่มวิจัย

ชื่อ-สกุล	นายอับดุลคอวี เจ๊ะโอะ๊ะ
หมายเลขประจำตัวประชาชน	3-9605-00366-70-1
วัน เดือน ปีเกิด	8 ก.พ. 2525
ที่อยู่ปัจจุบัน	3 ม.10 ต.บองอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส
เบอร์โทรศัพท์	08-9471-4374
Email Address	din.nur@hotmail.com
ระดับการศึกษาสูงสุด	ปริญญาตรี
อาชีพปัจจุบัน	พนักงานมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ความสามารถพิเศษ	ด้านวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ วิจัยแบบมีส่วนร่วม
ประวัติการฝึกอบรม	อบรมโปรแกรม Mambo อบรมการจัดการความเครียด อบรมการจัดการความขัดแย้ง
บันทึกอื่นๆ	ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือ ผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ศวชต.มนร.)

ชื่อ-สกุล	นางวรรณภา ศรีรักษานนท์
หมายเลขประจำตัวประชาชน	3-1007-01008-93-1
วัน เดือน ปีเกิด	3 พ.ย. 2500
ที่อยู่ปัจจุบัน	123/14 ม.7 ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส
เบอร์โทรศัพท์	08-1328-7817
ระดับการศึกษาสูงสุด	มศ.5
อาชีพปัจจุบัน	โครงการจ้างงานเร่งด่วนของรัฐบาล
ความสามารถพิเศษ	ตัดเย็บเสื้อผ้า งานแพทย์แผนไทย (นวดไทย)
ประวัติการฝึกอบรม	อบรมงานแพทย์แผนไทย (นวดไทย) ออกแบบผลิตภัณฑ์ ของ สสว.นราธิวาส อบรมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม
บทบาทในหมู่บ้าน	ประธานกลุ่มขอแม

ชื่อ-สกุล	นางรสนานี มาหามะ
หมายเลขประจำตัวประชาชน	5-9611-00004-51-6
วัน เดือน ปีเกิด	2 ธ.ค. 2519
ที่อยู่ปัจจุบัน	123/21 ม.7 ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส
ระดับการศึกษาสูงสุด	ม.3
อาชีพปัจจุบัน	อาชีพอิสระ
ความสามารถพิเศษ	ปะจักร
ประวัติการฝึกอบรม	อบรมสาธารณสุข
บทบาทในหมู่บ้าน	ฝ่ายเลขานุการและการเงิน

ชื่อ-สกุล	นางศันสนีย์ มะรีเฟ็น
หมายเลขประจำตัวประชาชน	3-9606-00036-19-3
วัน เดือน ปีเกิด	8 ก.ค. 2510
ที่อยู่ปัจจุบัน	123/15 ม.7 ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส
เบอร์โทรศัพท์	08-4858-2599
ระดับการศึกษาสูงสุด	ปวส.เย็บเสื้อสตรี คหกรรม
อาชีพปัจจุบัน	อาชีพอิสระ
ความสามารถพิเศษ	ปะจักร
ประวัติการฝึกอบรม	อบรมโครงการถุงพระราชทาน บริษัทสยามแฮนด์ (แดงโม)
บทบาทในหมู่บ้าน	ฝ่ายการผลิตกลุ่ม

ชื่อ-สกุล	นางรานิง บอโรเฮง
หมายเลขประจำตัวประชาชน	3-9606-00036-19-3
วัน เดือน ปีเกิด	8 ก.ค. 2510
ที่อยู่ปัจจุบัน	123/15 ม.7 ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส
ระดับการศึกษาสูงสุด	ม.3
อาชีพปัจจุบัน	อาชีพอิสระ
ประวัติการฝึกอบรม	อบรมอาหารคาวหวาน วิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับฝีมือหัตถกรรม
บทบาทในหมู่บ้าน	สมาชิกกลุ่ม

ชื่อ-สกุล	นางรอมือลต์ เวะโ๊ะ๊ะ
หมายเลขประจำตัวประชาชน	3-9606-00090-37-6
วัน เดือน ปีเกิด	7 ก.ค. 2512
ที่อยู่ปัจจุบัน	123/15 ม.7 ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส
ระดับการศึกษาสูงสุด	ป.3
อาชีพปัจจุบัน	รับจ้าง
ความสามารถพิเศษ	เย็บเสื้อผ้า
บทบาทในหมู่บ้าน	ฝ่ายบุคคล